

СОВЕТ
НОВОКИШИТСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
АРСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
ул. Дружба, д. 100а, с. Новый Кишит,
Арский муниципальный район, 422034

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ЯҢА КИШЕТ
АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ
СОВЕТЫ

Дуслык урамы, 100а йорт, Яңа Кишет
авылы,

Арча муниципаль районы, 422034

Тел. (84366)55-4-42, факс (84366)55-4-42. E-mail: Nvk.Ars@tatar.ru

**Яңа Кишет авыл җирлеге Советы
КАРАРЫ**

от « 03 » декабрь 2021 ел

№ 36

**Арча муниципаль районы Яңа Кишет авыл җирлеге территориясен
төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында**

"Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон, "Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында" 2004 елның 28 июлдәгә 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм Яңа Кишет авыл җирлеге Уставы нигезендә Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңа Кишет авыл җирлеге Советы карар бирә:

1. Яңа Кишет авыл җирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен расларга (кушымта).
2. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңа Кишет авыл җирлеге Советының 2018 елның 03 декабрдә чыккан 50 номерлы "Яңа Кишет авыл җирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында" карарын үз көчен югалткан дип танырга.
3. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында (pravo.tatarstan.ru), Арча муниципаль районы сайтында ("Җирлекләр" бүлегендә) бастырып чыгарырга һәм мәгълүмати стендларда урнаштырырга.
4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үз өстемә алам.

Яңа Кишет авыл җирлеге башлыгы

Э.Ф. Минзянова

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ЯҢА КИШЕТ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ ТЕРРИТОРИЯСЕ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ КАГЫЙДӘЛӘРЕ

I. Гомуми нигезләмәләр

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Яңа Кишет авыл җирлегенә территориясен төзекләндерү кагыйдәләре (алга таба - Кагыйдәләр) "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган вәкаләтләрне тормышка ашыру кысаларында, өйләнә-тирә мохитне саклау, халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген, Россия Федерациясенен, Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актлары һәм муниципаль норматив хокукый актлар нигезендә эшләнә.

2. Әлеге Кагыйдәләр оештыру-хокукый формасына бәйсез рәвештә барлык физик һәм юридик затлар тарафыннан үтәләргә тиеш.

3. Әлеге Кагыйдәләр җирлек территориясендә гамәлгә ашырыла һәм түбәндәге таләпләргә билгеләнә:

1) биналарны (торак йортларны да кертеп), корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен тышкы кыяфәттен тиешенчә карап тоту;

2) төзекләндерү эшләренә исемлеге һәм эшләргә башкару ешлыгы;

3) биналарны (алардагы бүлмәләргә) һәм корылмаларны төзекләндерүдә милекчеләргә катнашу тәртібе;

4) җирлек территориясен төзекләндерүгә оештыру (урамнарны яктырту, территорияне яшәлләндерү, урам исемнәре һәм йорт номерлары белән күрсәткечләр кую, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту).

4. Территорияләргә төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру билгеләнгән тәртіптә расланган проект документлары нигезендә шәһәр төзелеш һәм җир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдәләр, дөүләт стандартлары, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләргә буенча гамәлгә ашырыла.

Төп төшенчәләр

5. Әлеге Кагыйдәләргә гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:
җирле әһәмияттәге автомобиль юлы-транспорт чаралары хәрәкәткә өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлына бүлү бирелгән полоса чикләрендә һәм аларда урнашкан җир кишәрлекләргә яисә конструктив элементлар (юл полотносы, юл өслеге һ.б.) һәм аның технологияләренә өлеш булган юл корылмалары, саклагыч юл корылмалары, ясалма юл корылмалары, җитештерү объектлары, автомобиль юлларын төзекләндерү элементларын үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объектлары;

арборицидлар-чүп үләннәргә каршы кулланыла торган химик матдәләр;

фасадның архитектура үзенчәлекләре - бина фасадның, өйләнә-тирә мохитнең конструктив һәм эстетик сыйфатларын чагылдыручы аерым характеристикалары (стиль һәм композиция бөтенлеген, ритм, үлчәм һәм пропорциональлек, визуаль кабул итү, ачык һәм ябык киңлекләр балансын чагылдыручы үзенчәлекле характеристикалар);

фонсыз конструкцияләр- конструкция аерым хәрәфләрдән, билгеләмәләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан торган тышкы мөгълүмат чараларын эшләү ысулы;

хужасыз транспорт чарасы-милекчеләргә билгеләнмәгән яки, законнар белән башкасы каралмаган булса, милекчеләргә аннан баш тарткан очракта, милекчеләргә булмаган транспорт чарасы;

территорияне төзекләндерү - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләргә белән билгеләнгән чаралар комплексын тормышка ашыру эшчәнлеген, гражданның яшәү шартларын тәэмин итүгә һәм яхшыртуга, муниципаль берәмлек территориясенен санитар һәм эстетик торышын тәэмин итүгә һәм яхшыртуга юнәлдерелгән, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләргә, җир кишәрлекләргә, биналарны, корылмаларны, якин-тирә территориягә карап тотуга юнәлтелгән эшчәнлек;

Сосновский балтырганы - зур булып үсчән үсемлек, балтырганнар семьялыгы, зонтиклылар төренә керә. Үсемлек озак төзәлми торган көчле жәрәхәт ясау үзлегенә ия;

ташлап калдырылган транспорт чарасы –ишәкләргә булмау яки ябылмау, төрәзәләргә булмау һ.б аркасында чит затларның керү мөмкинлегенә булган, көпчөкләргә яраксызга өйләнгән, башка конструктив детальләргә яки башкалары булмаган, гомуми файдалану урыннарында (йорт яны территорияләрендә) территориягә җыештыру, махсус транспорт һәм чүп җыю машиналарына подъездларга һәм чүп контейнерларына бару юлында комачаулык тудыра торган, милекчеләргә тарафыннан алты ай һәм аннан да күбрәк вакытка калдырылган транспорт чарасы;

бункер -зур габаритлы калдыкларны туплау өчен билгеләнгән чүп жыю урыны;
вертикаль яшелләндерү- стационар һәм мобиль яшел үсентеләр урнаштыру өчен балкон, лоджия, галерея, терек стеналар, биналарның һәм корылмаларның алгы өслекләрен куллану;
витрина-фасадның бер өлешен алып торучы тоташ пыяла рәвешендә пыяла уем (тәрәзә, витраж);

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектурасы- биналарның һәм аларның фасадларының жирлекнең тышкы кыяфәтен формалаштыручы архитектура-сәнгать һәм шөһәр төзелеше үзенчәлекләре;

тышкы яктырту ысулы- мәгълүмати конструкцияне аңа жиберелгән яктылык чыганагы белән яктыртыла торган яктырту ысулы;

квартал эчендәге (жирле) юл-магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына транспорт һәм хөяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

төзекләндерүне торгызу-юлның бөтен киңлегенә ясалма капламны, тротуарны сыйфатлы торгызуны, бордюр ташын кире урнаштыруны, туфракның уңдырышлы катламын торгызуны, газон үләннәрен һәм бозылган яшел үсентеләр утыртуны, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;

газон – махсус сайланган үләннәрдән торган, парк һәм ландшафт композициясенә фон яисә мөстәкыйль элемент булып торучы үлән катламы;

гербицидлар-үсемлекләргә юк итү өчен кулланыла торган химик матдәләр;

кунаклар өчен машина туктап тору урыны (стоянка)-торак зоналарга килүчеләргә жиңел автомобильләр кую өчен билгеләнгән ачык майданчык;

балалар майданчыгы- балалар уеннары өчен билгеләнгән объектлар (таулар, карусельләр, таган, комлыклар һәм (яки) башка шундый объектлар урнашкан жир кишәрлеге);

ишегалды территориясе-бер яки берничә күпфатирлы йорт янындагы һәм анда яшәүче затларның һәм жәмәгать биналарының гомуми кулланыштагы һәм аларның эшләвен тәэмин итүче территория. Күпфатирлы йортларның ишегалды территориясендә балалар майданчыклары, ял итү урыннары, кер элү урыннары, автомобильләр парковкалары, яшел зоналар һәм башка иҗтимагый файдаланудагы объектлар урнаштырыла;

ишегалды корылмалары-жир кишәрлегендә вакытлыча урнашкан ярдәмче корылмалар (кар базлары, күгәрчен оялары, сарайлар);

мәгълүмат тапшыруның динамик ысулы- мәгълүматны мәгълүмат алмаштыруны күздә тоты торган электрон мәгълүмат туплагычлар һәм табло ярдәмендә тапшыру ысулы;

йорт биләмәсе-ишегалды корылмалары булган шәхси торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан жир кишәрлеге;

йорт билгеләре - аншлаг (урам, майдан, проспект исеме күрсәткече), йорт номеры (йорт һәм корпус номеры күрсәткече), подъезд һәм фатирлар номеры күрсәткече, объектның инвалидлар өчен булуы символы, флаглар, истәлекле такталар, полигонометрик билге, янғын гидранты күрсәткече, грунт геодезик билгеләре күрсәткече, магистраль камералары һәм суүткәргеч челтәр кое күрсәткечләре, канализация күрсәткече, жир асты газүткәргеч корылмалары күрсәткече);

сыек көнкүреш калдыклары-халыкның тормыш эшчәнлегенә нәтижәсендә барлыкка килә торган хужалык-көнкүреш сулары, үзәкләштерелгән су бүлү системасына тоташтырылмаган (технологик яктан тоташтырылмаган) корылмаларга һәм ташландык суларны кабул итү һәм туплау өчен билгеләнгән җайланмалар;

бина-капиталь төзелеш объекты, ул автоном рәвештә төзелергә, төзекләндерелергә һәм кулланылырга мөмкин булган бердәм күләмле төзелеш системасын төшкил итә (төзелешкә бер рөхсәт нигезендә төзелгән);

яшел утыртмалар-билгеле бер территориядә агач-куак һәм үләннәр үскән урын;

жир кишәрлеге - чикләре федераль законнар нигезендә билгеләнгән жир өслегенә бер өлеше;

жир эшләре-жир казу, грунт хөю, территорияне яки грунт катламын бозып, юлларны һәм тротуарлар төзү (хөю) белән бәйлә эшләр;

эшчәнлек алып бару зонасы- төзелеш, инженерлык коммуникацияләрен урнаштыру, капитал һәм башка ремонт эшләре рөхсәт ителгән киртәле территория. Башка эш (авария хәләндегеләрдән тыш) башкару, жиһазлар, материаллар, калдыклар, техник инвентарьлар урнаштыру тыела;

инженерлык коммуникацияләре-инженерлык-техник тәэмин итү челтәрләре: суүткәргеч, канализация, жылылык, торба үткәргечләр, электр тапшыру линияләре, элемтә һәм башка инженерлык корылмалары, жирлек территориясендә булганнары яисә сузыла торган башка инженерлык корылмалары;

жирлекнең тарихи территорияләре-XI гасыр башыннан 1959 елга кадәргә чорда үзләштерелгән махсус авыл жирлеге территорияләре, аларга карата тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының урнаштыруга рөхсәт ителгән һәм рөхсәт ителмәгән төрләре һәм типлары, шул исәптән мондый конструкцияләргә карата таләпләр Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре), аларны саклау һәм куллану турында Россия Федерациясе законнары нигезендә билгеләнгән. Жирлекнең тарихи территорияләренең гомуми чикләре Башкарма комитетның муниципаль хокукый актлары белән раслана;

контейнер -каты коммуналь калдыклар (зур габаритлы калдыклардан тыш) салу өчен билгеленген чүп жыйгыч;

контейнер майданчыгы-каты коммуналь калдыкларны жыю урыны (майданчыгы), әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендә Россия Федерациясе законнары һәм халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итү өлкәсендә Россия Федерациясе законнары таләпләре нигезендә төзелгән һәм контейнерлар һәм бункерлар урнаштыру өчен билгеленгән урын;

компенсацияле яшелләнדרү-юкка чыгарылган яки зыян күргән агачлар урынына яшел үсентеләрне яңадан утырту;

түбә яшелләнדרүе- бина һәм корылмаларның түбәләрен архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чөчөк түтәлләре, бакчалары, агачлар һәм куаклар белән майданчыклар һәм башкалар) төзү өчен куллану;

яңгыр канализациясе - өске (яңгыр, кар), су сибү һәм дренаж суларын жиберү өчен билгеленгән инженерлык корылмалары (желоблар, яңгыр кирәк-яраклары, лотоклар һәм торбалар) белән бәйлә технологик комплекс;

кече архитектура формалары – (алга таба –КАФ) - монументаль-декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләнדרү жайланмалары (беседкалар, аркалар, бакча-парк скульптурасы, вазоннар, чөчөк түтәлләре, шпалерлар), су жайланмалары (фонтаннар, бюветлар, декоратив сулыклар), муниципаль мебель (ял итү өчен эскәмияләр, жәмәгать урыннары, рекреацияләр һәм ишегаллары территорияләрендә урнаштырылган эскәмияләр, өстөл уеннары өчен өстәлләр, бакча һәм урам жиһазлары), коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар (көнкүреш чүп-чары жыю өчен контейнерлар, урналар, почта тартмалары, инженерлык жиһазлары элементлары) һ.б.;

жемелдөвек ут - ут характеристикаларын (төс, яктылык, кабыну чираты һ. б.) алмаштыруны күздә тоткан яктылык динамикалы эффект бирә торган ут;

чүп-чар өеме-контейнер майданчыгында яки теләсә кайсы башка территориядә үзбелдекле ташлану нәтижәсендә барлыкка килгән 1 куб. метрдан артмаган күләмдә каты көнкүреш калдыклары һәм зур габаритлы жыелган чүп-чар;

тышкы яктырту объектлары (яктырту жиһазлары) - урамнарда, скверларда, паркларда урнаштырылган яктырту приборлары (яктырткычлар, прожекторлар), мондый яктырту өчен махсус билгеленгән баганаларда, биналарның стеналарында, корылмаларның түшәмнәрендә, металл, тимер-бетон һәм башка биналарның конструкцияләрендә, корылмаларында һәм жәмәгать кулланылышының башка урыннарында урнаштырыла ала;

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектура кыяфәтен бозу-тышкы мөгълүмат урнаштыру чараларының урнаштыруга рөхсәт ителгән һәм рөхсәт ителмәгән төрә һәм тибы таләпләрен, шул исәптән өлеге Кагыйдәләр белән билгеленгән, жирлекнең барлыкка килгән төзелешенең тышкы архитектура йөзен саклау кирәклеген исәпкә алып, мондый конструкцияләренең тышкы кыяфәтенә яки урнашу урынына карата таләпләргә үтәмәү;

рөхсәтсез ясалган чүплек- 50 кв. метрдан артык майданда һәм 30 куб. метрдан артык күләмдә рөхсәтсез каты көнкүреш калдыклары, эре габаритлы яисә төзелеш калдыклары, юридик яки физик затлар эшчәнлегә барышында барлыкка килгән башка чүп-чар ташланган урын;

стационар булмаган сәүдә объекты- жир кишәрлегенә ныклы бәйләнмәгән вакытлыча (шул исәптән күчмә), инженер-техник тәэмин итү чөлтөрләренә тоташмаган сәүдә ноктасы;

төзекләнדרү объектлары-жирдә ясалма капламлар (асфальт-бетон, бетон катлам), ижтимагый-эшлекле, торақ һәм рекреацион зоналарда жир өслегенә башка өлешләре, биналар һәм корылмалар булмаган майданнар, урамнар, юллар, велосипед юллары, ишегалды эчендәге урын, балалар, спорт һәм спорт-уен майданчыклары, хужалык майданчыклары; жирле өһәмияттәге автомобиль юллары; махсус сакланыла торган табигать объектлары һәм тарихи-мәдәни өһәмияттәге жирләр, зиратларны төзекләнדרү элементлары сыйфатында карала торган яшел утыртмалар (агачлар, куаклар, газон һ. б.); тышкы яктырту һәм архитектура-сәнгать яктырткычларын урнаштыру; коймалар, капкалар, балалар, спорт һәм спорт-уен майданчыклары объектлары; бөйрәм үткөрү һәм башка бизәлеш предметлары; территорияне санитар яктан тәртиптә тоту өчен билгеленгән урыннар, жиһазлар һәм корылмалар, шул исәптән чүп-чар жыю һәм чыгару өчен жиһазлар һәм корылмалар; житештерү зоналарын һәм аерым житештерү объектларын төзекләнדרү объектлары сыйфатында карала торган объектлар, инженерлык инфраструктурасы зоналары, махсус билгеләнештәге зоналар, шулай ук тиешле санитар-сак зоналары; аерым торақ биналарның, житештерү һәм инженерлык корылмаларының тышкы кыяфәте; субъектларның гамәлләре законнарда билгеленгән төзекләнדרү кагыйдәләре һәм нормалары белән жайга салына торган башка объектлар;

стационар булмаган объектларны, ясалма төзекләнדרү объектларын урнаштыру, юллар төзү һәм ремонтлау, биналар, корылмалар, яшелләнדרү буенча чаралар, инженерлык коммуникацияләрен төзү, үзгәртеп кору һәм ремонтлау белән бәйлә жир эшләре алып бару буенча мәжбүри таләпләр - билгеленгән тәртиптә рәсмиләштерелгән рөхсәт һәм проект документлары, махсус оешмалар белән килешүләр һәм куркынычсызлыкны тәэмин итү, санитар нормаларны үтәү һәм дөүләт һәм муниципаль стандартлар нигезендә муниципаль берәмлек территориясенә эстетик торышын саклау буенча чаралар комплексын үтәү;

яшелләнדרү-шөһәр тирәлеген үсемлек компонентларыннан актив файдалану юлы төзекләнדרү һәм ландшафт оешмасы, шулай ук инженерлык төрләре буенча эшләр (вертикаль планлаштыру, терраса төзү һәм башкалар) һәм агачлар, шул исәптән эре агачлар, куаклар утырту

юлы белән яшелләнделергән территорияләрне төзекләндерү, газоннар, чөчөк үсентеләре, альпинарийлар һәм рокарийлар булдыру, махсуслаштырылган бакчалар һәм һ. б. белән бәйлә комплекслы эшчәнлек;

гомуми файдаланудагы яшелләнделергән территорияләр-төрле ял итү формалары өчен билгеләнгән урыннар (урман парклары, бакчалары, скверлар, бульварлар, шөһәр урманнары);

чикләнгән территорияләрнең яшелләнделергән территориясә-дөвалау, балалар укыту һәм фәнни учреждениеләре, сәнәгать предприятиеләре, спорт комплекслары, торак кварталлар;

махсус билгеләнештәге яшелләнделергән территорияләр-санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, питомниклардагы үсентеләр;

ордер -жир һәм төзелеш эшләрен башкаруга хокук бирүче документ;

махсус сакланучан табигать территорияләре - жирле үзидарә органнары карарлары белән тулысынча яки өлешчә хужалык куллануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән табигый комплекслар һәм объектлар урнашкан аерым табигатьне саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтләндерү әһәмияткә ия булган объектлар урнашкан жир участкалары, су өсләге һәм һава;

жәмәгать транспортын көтү тукталышы-жәмәгать транспорты тукталышлары, пассажирларны утырту һәм төшерү зонасы һәм жәмәгать транспорты пассажирларын көтү зонасы булган махсус жиһазландырылган майданчык;

пыяла фасад- фасадның бөтен яссылыгын яки аның шактый өлешен биләп торучы тоташ пыяладан эшләнгән фасад;

ачык яктырту ысулы- яктылык чыганагы мөгълүмати конструкцияләрне каршылыкларсыз яктырта торган ысул;

пандус- аз хәрәкәтләнүче төркемнәр һәм сәламәтлеге чикләнгән гранданнар өчен төрле объектларга үтүне тәэмин итүче баскыч;

жирлек панорамасы-ачык пространстводан (яр бие, майдан, су объектлары акваториясә, төрле һәм күзәтү майданчыклары) кабул ителә торган, жирлекнең характеристикаларын һәм силуэтын ачучы жирлек территориясә өлешә;

парковка (автомобиль кую урыны) - автомобиль юлының бер өлешә һәм (яисә) юлның йөрү өлешенә һәм (яисә) тротуарларга, юл кырыйларына, эстакада яки күпернең бер өлешә яисә урам-юл челтәренә башка объектларына һәм транспорт чараларын түләүле нигездә кую өчен махсус билгеләнгән һәм жиһазландырылган урын;

бинаның алгы ягын (фасадын) бизәкләү паспорты-бердәм архитектура һәм төс чишелешен билгеләүче һәм аерым торучы бинаның фасадын тышкы бизәүгә таләпләрне билгеләүче килешенгән һәм билгеләнгән тәртиптә расланган документ;

жирлек урамнарының перспективасы-алдагы фронт һәм урамнар силуэтын барлыкка килгән композиция, стиль һәм сәнгать характеристикалары булган жирлек тирәлеге өлешен визуаль кабул итү;

жәяүлеләр зоналары- зур тизлекле жир өсте жәмәгать транспорты тукталышлары, хезмәт күрсәтү объектлары, тарих һәм мәдәният һәйкәлләре, рекреацияләр, жәяүлеләр агымының күпләп тупланган урыннарында транзит хәрәкәт итү максатларында һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган шөһәр территориясенә жәяүлеләр йөри торган участкалары. Жәяүлеләр зоналары эспланадаларда, жәяүлеләр урамнарында, торак пункт майданының жәяүлеләшләрәндә формалашырга мөмкин;

жәяүлеләр коммуникациясә-тротуарлар, аллеялар, юллар, жәяүлеләр бәйләнешен тәэмин итүче сукмаклар. Жәяүлеләр коммуникацияләрен муниципаль берәмлек территориясендә жәяүлеләр өчен элемент һәм хәрәкәт итүне тәэмин итә. Торак пункт территориясендә жәяүлеләр коммуникацияләрен урнаштырганда транспорт коммуникацияләре белән кисешүнең минималь күләмә, жәяүлеләр коммуникацияләре системасының өзлексез эшләвен, инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүен тәэмин итәргә кирәк;

автостоянка майданчыгы-жиңел автомобильләр һәм башка мототранспорт чаралары (мотоцикллар, мотороллер, мотоколяскалар, мопед, скутерлар) саклау өчен билгеләнгән махсус ачык майданчык;

хайваннарны урамда йөртү һәм өйрәтү майданчыгы-йорт хайваннарын урамда йөртү һәм өйрәтү өчен билгеләнгән территориянең аерым участогы;

яшел утыртмаларга зыян китерү- яшел үсентеләрнең жир өсте өлешенә һәм тамыр системасына механик, химик һәм башка зыян китерү, шул исәптән яшел үсентеләрне яки туфракны зарарлы матдәләр белән пычрату;

су басу - елгаларда, сусаклагычларда су арту нәтижәсендә грунт суларының артуы, атмосфера явым-төшемнәре, кар эрү, юлларга асфальт-бетон катламын, тротуарларны, инженерлык системаларыннан һәм коммуникацияләрдән су агызуны сыйфатсыз урнаштыру нәтижәсендә юл участогы, транспорт тоннельләрен, территорияләрнең бер өлешен су басу. 2 кв. метрдан артык майданлы территория 3 см тирәнлектә су астында калса, ул территорияне су баскан дип санала.

жирлек территориясә-муниципаль берәмлек чикләрендәге территория;

йорт яны территориясә-шөхси йорт яки күпфатирлы йортка технологик һәм функциональ яктан турыдан-туры бәйләнгән территория;

якын-тирә территория- чикләре Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән төр типтә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән бина, корылма, жир участогы янындагы гомуми файдаланудагы территория;

продук бирә торган хайваннар һәм кош-корт - берничә тапкыр яки даими куллану өчен азык-төлек (сөт, йон, йомырка һәм башка) алу өчен асрала торган хайваннар һәм кош-корт;

төзекләндерү проекты-текст һәм график формадагы материалларны үз эченә алган, территорияне һәм башка объектларны төзекләндерү буенча проект чिशелешләрен билгели торган документлар;

тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру проекты (паспорты) - төзекләндерү элементның тышкы кыяфәтен һәм урнашу урынын билгели торган муниципаль хокукый акт белән расланган, атап әйткәндә тышкы мәгълүмат чараларын билгели торган һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка белешмәләренә үз эченә алган билгеле формадагы документ;

территорияне санитар чистарту-билгеле бер территориядән каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны жыю, чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру);

ут тартмасы-тышкы мәгълүмат чарасын ясау ысулы, анда конструкция бердәм күләмдә яки эчке яктырткычлы берничә күләмле элементтан гыйбарәт;

авыл хужалыгы хайваннары - терлекчелек һәм башка авыл хужалыгы продукциясе житештерү өчен кулланыла торган хайваннар, кыйммәтле мехлы хайваннар, куяннар, умарта кортлары һәм башкалар;

төзекләндерү объекттын карап тоту-чисталыкны тәэмин итү, төзекләндерү объектларының, аларның аерым элементларының техник, физик, санитар һәм эстетик халәтен тиешле дәрәжәдә тоту;

территорияләренә карап тоту-биналар, корылмалар, кече архитектура формалары, коймалар, төзелеш мәйданчыклары, яшел үсентеләр, жир кишәрлегендә урнашкан транспорт инфраструктурасы объектларын үз вакытында ремонтлау һәм карап тоту белән бәйлә чаралар комплексы;

юлларны, квартал эчендәге юлларны һәм башка юл инфраструктурасын карап тоту-аларны тиешле төр типтә һәм чисталыкта тоту, автомобильләр һәм жәяүлеләр юлы, тротуарлар, юллар, урамнар, квартал эчендәге юллар һәм юл хужалыгының башка элементларының тоткарлыксыз эшен тәэмин итү буенча чаралар комплексы;

жирле әһәмияттәге юлларны карап тоту-юл, юл корылмаларының, юлларны комплексы төзекләндерү элементларының транспорт-эксплуатацион торышына ярдәм итә торган эшләр комплексы;

яңгыр коеларын (яңгыр канализациясен), жир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту- яңгыр сулары канализациясенә һәм жир асты инфраструктурасының башка элементларын гамәлдәге дәүләт һәм муниципаль стандартлар таләпләренә туры китереп куллану буенча чаралар комплексы;

махсулаштырылган автостоянка- хужасыз транспорт чараларын саклау өчен билгеләнгән һәм махсус жиһазландырылган мәйданчык;

махсус оешмалар - муниципаль контрактлар нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү өлкәсендә эшчәнлекнең махсус төрләрен гамәлгә ашыручы, шул исәптән транспорт чараларын махсулаштырылган машина куя урынына күчәрүне гамәлгә ашыручы оештыру-хокукый формадагы юридик затлар;

транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус билгеләнгән урыннар-закон нигезендә оештырылган автомобиль стоянкалары, гаражлар, ремонт остаханәләре һәм башка биналар, техника саклау (хезмәт күрсәтү) өчен билгеләнгән биналар; Россия Федерациясе Министрлар Советы - Россия Федерациясе Хөкүмәтенен "Юл хәрәкәте кагыйдәләре турында" 1993 елның 23 октябрендәге 1090 номерлы карары белән расланган Россия Федерациясе Юл хәрәкәте кагыйдәләре нигезендә билгеләнгән парковкалар (парковка урыннары);

спорт мәйданчыгы- физик культура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән объектлар (баскетбол битләре, брусъялары, гимнастик стена, турниклар һәм (яки) башка шундый объектлар урнашкан территория);

тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы - оешма урнашкан урында һәм (яки) эшчәнле алып барган урында биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында, кулланучыларга "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 статьясы нигезендә реклама белән бәйлә максатларны эзәрлекләмәгән мәжбүри булган мәгълүматны житкерү өчен оешманың фирма атамасы (исеме), аның урнашу урыны (адресы) һәм эш режимы турында мәгълүмат шулай ук территорияне төзекләндерү элементы булып тора. "Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары" һәм "тышкы мәгълүмат чарасы" төшенчәләре тәңгәл;

төзелеш мәйданчыгы-яңа төзелеш (шул исәптән төзелеш бетмәгән төзелеш объектлары), шулай ук гамәлдәге күчмәс милек объектларын, корылмаларны төзү һәм (яки) монтажлау һәм сүтү, ремонтлау, реконструкцияләү өчен техник яктан яңадан жиһазландырылган урын;

супер графика-фасадларны архитектура-сәнгати бизәү алымнарының берсе (рәсем, орнамент, барельеф, мозаика), ул аны визуаль кабул итүне көчәйтә;

тактиль катлам-өслек катламының фактурасы сизелерлек үзгәргән катлам;

каты коммуналь калдыклар-физик затлар тарафыннан куллану процессында торак урыннарында барлыкка килә торган калдыклар, шулай ук физик затлар тарафыннан шәхси һәм

көн күрөш ихтыяжларын канәгәтлөндөрү максатларында торак урыннарында куллану барышында үзлөрөнө куллану үзөнчөлөклөрөн югалткан товарлар. Каты коммуналь калдыкларга шулай ук юридик затлар, шөхси эшмөкөрлөр эшчөнлеге процессында барлыкка килә торган калдыклар да керә;

гомуми файдаланудагы территорияләр – барлык кешеләр тоткарлыксыз файдалана ала торган территорияләр (мәйданнар, урамнар, йөрү юллары, яр буйлары, гомуми файдаланудагы су объектларының яр буге полосалары, скверлар, бульварлар);

жирлек территориясенә аерым статусына һәм (яки) югары мәдәни-рекреацион һәм социаль кыйммәткә ия булган өлешә-өлөгә Кагыйдәләр нигезендә, жирлектә барлыкка килгән төзелешенә тышкы архитектура йөзөн саклап калу максатларында, тышкы мөгълүмат урнаштыру чаралары төрлөрә һәм типлары;

транспорт чарасы-юл буйлап кешеләрне, йөкләрне һәм жайланмаларны ташу өчөн билгеләнгән жайланма (тагылмалар, ярымприцеплар һәм транспорт чарасы белән хәрәкәт итү өчөн кирәкле башка жайланмалар);

территорияләрне жыештыру-житештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чар, карны махсус билгеләнгән урыннарға жыю, чыгару белән бәйлә эшчөнлек төрә, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итүгә һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнөлтөлгән башка чаралар;

күрсәткечләр- биналарның алгы ягына урнаштырылган урам исемнөрә, йортлар, подъезд һәм фатир номерлары, янғын гидранты, грунт геодезик билгеләрә, магистраль камералар һәм суүткөргөч чөлтөр коелары, шөһәр канализациясә, жир асты газүткөргөч корылмалары, полигонометрик билгә, инвалидлар өчөн объектның үтөмлөлөгән күрсәтүчә билгеләр;

- туризм объектлары, мөгариф объектлары, дөүлөт һәм муниципаль учреждениеләр турында гомумиләштерөлгән мөгълүмат булган күрсәткечләр;

урамнар һәм уртак авыл юллары - жирлек тирәлегә эстетикасына югары таләпләр куела торган гомуми файдаланудагы территорияләр;

вөкаләтлө органнар-үз компетенциясә кысаларында жирлек территориясен төзөклөндөрү эшен оештыру, координациялөү һәм тикшереп тору эшен башкаручы муниципаль берөмлөкнөң функциональ һәм территорияль органнары;

чүп савыты (урна) -чүп жыю өчөн 0,2 кубометрдан 0,5 кубометрга кадәр күлөмлө махсуслаштырылган савыт (чилөк, тартма һәм башка шундый савытлардан тыш);

фасад -бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды). Бинаның төп фасады иң күрөнөп торган зона, кагыйдә буларак, үзөк һәм/яки башка әһәмияттөгә урамнарны күрүгә юнөлдөрөлгән;

фриз -фасадның яки козырекның горизонталь рөвештөгә декоратив элементы;

фронтон-бинаның соңгы каттагы төрөзөлөрөнөң өскә яғыннан фасадның иң өстөнә кадәргә өлешә;

хужалык мәйданчыклары-йорт яны территориясендә хужалык өчөн билгеләнгән мәйданчык, келәмнөрне һәм йорт кирәк-яраklarын чистарту, чүп жыю өчөн махсус жиһазландырылган урын;

төзөклөндөрү элементлары-декоратив, техник, планлаштыру, конструктив жайланмалар, яшеллөндөрү элементлары, жиһазларның һәм бизөлешнөң төрлө төрлөрә, шул исәптөн биналарның фасадлары, корылмалар, кечә архитектура формалары, стандарт булмаган корылмалар, мөгълүмат щитлары һәм территорияне төзөклөндөрүнөң состав өлешә буларак кулланыла торган күрсәткечләр;

төзөклөндөрү объектлары элементлары-төзөклөндөрү объектларының тышкы күрөнөшөн билгели торган конструктив һәм функциональ өлешлөрә, төзөклөндөрү объектларын күрә кабул итүнә тәэмин итә торган, шулай ук аларның функциональ билгелөнөшә нигезендә төзөклөндөрү объектларын куллану (файдалану);

яшеллөндөрү элементлары-сөнөгәт һәм торак төзелешә, ижтимагый-административ үзөклөрдә, шулай ук урамнарда һәм магистральлөрдә яшеллөндөрү өчөн билгеләнгән территорияләр;

өслөк элементлары – борт ташларының төрлө төрлөрә, пандуслар, баскычлар.

II. Территорияләрне төзөклөндөрүгә, карап тотуга һәм жыештыруга гомуми таләпләр

6. Төзөклөндөрү, карап тоту һәм жыештыру жирлек территориясә һәм анда урнашкан барлык биналар (шул исәптөн торак йортлар) һәм корылмаларга (алга таба - биналар, корылмалар) кагыла.

7. Гомуми файдаланудагы территориялөрне, шул исәптөн урамнар, юллар, жирлө әһәмияттөгә автомобиль юллары, яр буге, скверлар, пляжлар, башка объектларны, жир кишөрлеклөрөн карап тотуны һәм жыюны оештыруны вөкаләтлө органнар үз вөкаләтлөрә чиклөрөндә гамәлгә ашыра.

8. Физик һәм юридик затлар (алга таба - жир кишөрлеклөрөнә ия булучылар), аларның оештыру-хокукый формаларына бәйсез рөвештә, милөк хокукында, бүтөн әйбөр яки мөжбүри хокукта булган жир кишөрлеген, шулай ук биналарны, корылмаларны мөстөкыйль рөвештә яки махсус оешмаларны үз ақчалары хисабына жөлөп итү юлы белән гамәлдөгә законнарда һәм өлегә Кагыйдәлөрдә каралган күлөмдә жыештыралар һәм карап тоталар.

8.1. Бина, корылма милек хокукында яки башка өйбер яисә мәжбүри хокукта булган очракта, жыештырылырга тиешле территория затлар арасында милек хокукында яки күчемсез милек объектына башка хокуктагы өлешкә пропорциональ билгеләнә.

8.2. Жир кишәрлеге территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылма булса, территорияне карап тоту һәм жыештыру чикләре якларның килешүе буенча билгеләнә ала.

8.3. Килешү булмаганда, жыештырылырга тиешле территория барлык милекчеләр яки биналарның, корылмаларның хужалары (кулланучылары) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә.

8.4. Физик яки юридик зат карамагында булган жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, жир кишәрлеге фактта барлыкка килгән чиге буенча жыештырылырга тиеш.

8.5. Әгәр бина, корылма милек яки берничә кешедә мәжбүри хокукта булса, фасадны карап тоту яклар килешүе буенча билгеләнә ала.

8.6. Килешү булмаганда, фасадны карап тоту милек хокукындагы яки күчемсез милек объектына башка хокуктагы өлешкә пропорциональ рәвештә башкарыла.

9. Жирлек территориясендә эшчәнлек алып баручы юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр, бакча ширкәтләре һәм башка хужалык итүче субъектлар каты көнкүреш калдыкларын жыю, саклау һәм чыгару буенча килешүләр төзәргә һәм калдыкларны утильләштерү һәм зарарсыздандыруны башкаручы махсуслаштырылган предприятиеләр белән килешү мөнәсәбәтләре булган чүп-чар ташучы оешмаларга үз вакытында түләргә тиеш.

9.1. Башкаручылар белән территорияне, шул исәптән беркетелгән, якин-тирә территорияне жыештыруга, чүп-чар һәм кар чыгаруга шартнамәләр төзегән затлар башкаручылардан эшне үз вакытында һәм сыйфатлы итеп башкаруны таләп итәргә тиеш.

9.2. Авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр, шәхси йорт хужалары, бакча ширкәтләре һәм башка хужалык итүче субъектлар түбәндәгеләргә бурычлы:

1) территорияне төзекләндерү өчен янәшәдә чүпләкләр, каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнерлар, контейнер майданчыклары булуны, ө канализация булмаган биналарда, корылмаларда һәм төзелмәләрдә сыек калдыклар өчен жыентыклар (ташландык су чокыры) булдыруны тәэмин итәргә; контейнерларга, контейнер майданчыкларына иреккә керү мөмкинлеген тәэмин итәргә;

2) авыл территориясендә контейнерларны төзек хәлдә тотуны тәэмин итәргә, контейнерлар тулып ташымаска һәм территорияне пычратмаска тиеш;

3) үз вакытында, аена кимендә бер тапкыр, чүпләкләрне, контейнерларны, контейнер майданчыкларын, сыек калдыклар өчен жыентыкларны (ташландык су чокырын) чистартуны һәм дезинфекцияләүне тәэмин итәргә;

4) житештерү һәм куллану калдыкларын чыгаруны оештыруны һәм аларны юк итү графигын үтәүне контрольдә тотуны тәэмин итәргә;

5) чүп савытларын, контейнерларны, контейнер майданчыкларын үз вакытында буярга һәм юарга.

9.3. Каты көнкүреш калдыкларын жыю, саклау һәм чыгару буенча килешүне башкару урынында сакларга һәм территориясендә юридик зат яки шәхси эшмәкәр булган УК, ТСЖ язма таләбе буенча, Кагыйдәләрнең үтәлешен контрольдә тотучы затларга күрсәтәргә кирәк.

10. Жирле өһәмияттәге автомобиль юлларын, тротуарларны карап тоту һәм жыештыру тәэминатчыны (подрядчы, башкаручыны) билгеләү нәтижәләре буенча, өлегә эш төрлөрөн үткөрүгә муниципаль контрактлар төзегән махсуслаштырылган оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

11. Күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләрен карап тоту һәм жыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итүнең кайсы да булса бер ысулына туры китереп башкарыла: торак милекчеләре ширкәте яки торак кооперативы яки башка махсуслаштырылган кулланучылар кооперативы, күпфатирлы йортта гомуми милекне карап тоту һәм ремонтлау эшләрен башкаручы идарәче оешма (алга таба - идарәче оешмалар).

12. Шәхси торак йортларның территорияләрен карап тоту һәм жыештыру бу йортларның милекчеләре (яллаучылар) тарафыннан гамәлгә ашырыла.

13. Яшелләндерү һәм төзекләндерүне карап тотуны түбәндәгеләр гамәлгә ашыра:

1) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә-жир кишәрлегенең милекчеләре яисә башка хокук ияләре;

2) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә-тәэминатчыны (подрядчы, башкаручыны) билгеләү нәтижәләре буенча өлегә эшләр башкаруга муниципаль контракт төзегән вәкаләтле орган яисә оешма;

3) чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнештәге (санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) чикләрендә-өлегә объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләре чикләрендә - күпфатирлы йортларда торак биналарның милекчеләре яки идарәче оешмалар;

5) жир өсте коммуникацияләренең, шул исәптән электр челтәрләре, яктырту челтәрләре, радиолиниялар сак зоналарында-күрсәтелгән коммуникацияләренең хужалары;

6) жир асты коммуникацияләренең сак зоналарында (әгәр урнаштыру рөхсәт ителгән булса) - күрсәтелгән коммуникацияләренең хужалары.

14. Урам һәм юллардан жир асты һәм өслек суларын агызу өчен билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын чистарту, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

15. Жәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм карап тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитар кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә билгеләнә. Аларның санитар һәм техник торышы өчен милекчеләре, хужалары, арендаучылар яки махсус оешмалар җаваплы.

16. Төзекләндерү эшләрен башкаруның вакыты, тиешле санитар һәм техник торышын тәмин итүне исәпкә алып, эшләрнең заказчысы тарафыннан билгеләнә.

17. Жирлек территориясен карап тоту һәм җыештыру чикләре физик һәм юридик затлар тарафыннан бирелгән жир кишәрлеге чикләре нигезендә билгеләнә (әгәр жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, асылда, жир кишәрлегенең барлыкка килгән чиге буенча).

18. Вәкаләтле орган жирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләренә, билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә карап тоту һәм җыештыру эшләренең үтөлешен контрольдә тоту.

III. Биналар, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләренең тышкы кыяфәтен, фасадлар һәм коймалар, юллар, шәхси торак йортлар, яңгыр канализациясе чөтләрләре, яңгыр коесы, су җибәрү корылмалары, техник элемент чаралары, тышкы яктырту объектлары, кече архитектура формалары, стационар булмаган объектлар, төзелеш эшләре, жирләү урыннары, автотранспорт чараларын озак вакытлы һәм кыска вакытлы саклау стоянкаларын карап тоту буенча таләпләр. Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү

Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләрен карап тоту буенча гомуми таләпләр

19. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләрен карап тотуны милекчеләр яки башка хокук ияләре мөстәкыйль рәвештә махсус оешмаларны үз ачкалары хисабына җәлеп итү юлы белән гамәлгә ашыра.

20. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләрен карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- 1) биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;
- 2) жир кишәрлеген җыештыру һәм санитар-гигиеник чистарту;
- 3) гражданныр, оешмалар һәм шәхси эшмәкәрләр эшчәнлегенә нәтижәсендә барлыкка килә торган җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм чыгару;
- 4) жир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм тәрбияләү, милектәге, биләгән яки файдаланудагы жир кишәрлекләрендә Сосновский балтырганын юк итү;
- 5) керү урыннары козирекларын үз вакытында кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән арындыру, көрнизләренә, балконнары һәм лоджияләренә, агач көүсәләрен һәм ботакларын саклау чаралары күрәп, боз катудан чистартып тору;
- 6) биналарның хужалары (арендалаучылар) һәм торак фонды белән идарә итүче оешмалар тарафыннан түбәләренә һәм керү урыннарын кардан, боздан, боз сөңгеләреннән, шулай ук кар өемнәреннән үз вакытында чистартып тору;
- 7) тышкы су агызулы түбәне кардан карның калыңлыгын 30 см дан арттырмыйча чистартып тору, ә җылытканда, кар калыңлыгы тагын да юкарак булганда чистартылырга тиеш;
- 8) биналарның җәяүлеләр зоналарына чыга торган түбәләрен кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән, хәтәр урыннары билгеләнгән нормаларга туры китереп алдан киртәләп алып чистарту;
- 9) барлык төр түбәләрдә, шул исәптән балконнар һәм керү урыннары козирекларында кар өемнәре барлыкка килүгә юл куймау;
- 10) биналарның авыш түбәсен һәм козирекларын, керү урыннарын һәм тәрәзә уемнарын кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән чистарту, аларны урам як тротуарларына төүлекнең якты вакытында гына ташлау. Калган түбәләрдән, шулай ук яссы түбәләрдән карны эчке ишегалды территорияләренә ташлау зарур. Карны ташлау алдыннан кешеләрнең иминлеген тәмин итә торган саклык чаралары күрәргә кирәк. Бина түбәсеннән гомуми файдаланудагы юлларга һәм юл буена ташланган кар, боз һәм боз сөңгеләре, юлның йөрү өлешен җыештыручы зат белән төзелгән килешү нигезендә, карны чыгару белән бер үк вакытта башкарыла;
- 11) карны түбәдән һәм керү урыннары козирекларынан ташлаганда агачларның, куакларның, урам утлары һава линияләренең, растажакаларның, реклама конструкцияләренең, светофор объектларының, юл билгеләренең, элемент линияләренең, элмә такталарның тулы сакланышын тәмин итә торган чаралар күрү.

Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту

21. Бина, корылмалар фасадларының төзелгән өлешендә, декоратив бизәкләү һәм инженерлык элементларында күзгә күренеп торган кимчеләкләр булырга тиеш түгел, алар тиешле эстетик калыпта тотылырга тиеш.

22. Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) конструктив элементларны һәм фасадларны, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырекларны, балкон һәм лоджия, көрнизләр, болдыр һәм аерым баскычлар, витрина, декоратив детальләрен һәм башка конструктив элементларны үз вакытында ремонтлау һәм буяу;

2) су торбаларының, су агызу корылмаларының төзек хәлдә булуын һәм карап тотуны тәэмин итү;

3) герметизация, жөйләр салу, ярыкларны ремонтлау;

4) керү юлларын, отмостваларны, цоколь тәрәзәләрен һәм подвалларга керү юлларын үз вакытында ремонтлау һәм чистарту;

5) фасадларны, шул исәптән фасадлар элементларын, аларның торышы һәм куллану шартларына бәйле рәвештә, үз вакытында чистарту һәм юдыру;

6) тәрәзәләрен һәм витриналарны, элмә такталарны һәм күрсәткечләрен вакытында юю;

7) фасадларны язу, рәсемнәр, игъланнар, плакатлар һәм башка мөгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан арындыру.

23. Биналар, корылмалар, төзелгән торак булмаган биналар милекчеләренә, башка хокукка ия булучыларга һәм тиешле вазифалар йөкләнгән башка затларга түбәндәгеләр киңәш ителә:

1) фасадларны кирәк булган саен чистарту һәм юю;

2) тәрәзәләренә эчке һәм тышкы өслекләрен, балкон һәм лоджия ишекләрен, подъездларга керү ишекләрен химик чаралар белән чистарту һәм юю;

3) фасадның факттагы халәтен исәпкә алып, агымдагы ремонт үткөрү, шул исәптән фасадны буяу;

4) фасадның аерым элементларына (цоколь, керү юлы, баскычлар, керү ишекләре, капка, цоколь тәрәзәләре, балконнар һәм лоджияләр, су торбалары, тәрәзә култыклары һәм башка конструктив элементларга) ремонт ясау;

5) фасадның чыгып торган конструкцияләренә жимерелү куркынычы янаган очракта, сак-кисәтү чаралары оештыру (коймалар, сеткалар урнаштыру, элементның жимерелә торган өлешен сүтү);

6) кулланылышта булмаган тышкы мөгълүматны (элмә такталарны) сүтеп алу (арендалаучы яки субарендалаучы булмаган һәм башка очракларда).

24. Фасадларны кулланганда рәхсәт ителми:

1) биналарның һәм корылмаларның фасадлары өслегенә зыян китерү (пычрату): ярыклар булу, штукатурка коелган урыннар, кирпеч стеналар жимерелгән урыннар, тимер-бетон конструкцияләренә катламнары кубу һ.б.);

2) панельләр арасында герметизация бозылу;

3) фасад, биналар һәм корылмаларның цоколь өлешендәге штукатурка, буяу катламы кубу, шул исәптән тәрәзә, керү юлларының төзек булмавы;

4) биналарның һәм корылмаларның алгы якка чыгып торган өлешләренә зыян килү (пычрану): балконнар, лоджия, эркерлар, тамбурлар, көрнизләр һ.б.);

5) балкон, лоджия, парпетлар һ.б. жимерелү (булмау, пычрану);

6) бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә, элмә такталардан, эш режимы турындагы табличкалардан тыш, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорты булмаган тышкы мөгълүмат чаралары урнаштыру;

7) афишалар, игъланнар, плакатлар һәм башка мөгълүмати-басма продукцияне фасадларга, тәрәзәләргә (шул исәптән тәрәзәнең эчке ягыннан), ишек пыялаларына элү элү (шул исәптән ишекнең эчке ягыннан);

8) милекчеләренә ризалыгыннан башка күпфатирлы йорт биналарының, корылмаларның фасадларына граффити төшерү.

25. Рәхсәт ителә:

1) подъездларга кәргәндә мөгълүмати стендлар урнаштыру;

2) биналар түбәсендә антенналар һәм кабельләр урнаштыру.

Күрсәткеч билгеләр

26. Биналарның, корылмаларның фасадлары күрсәткеч билгеләр белән жиһазландырылырга тиеш.

27. Тарихи территорияләр чикләрендә урнашкан биналарда, корылмаларда урам исемнәре һәм номерлары күрсәтелә, шулай ук фасадлары урам һәм юлларга чыга торган биналарда мөгълүмат Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә урнаштырыла. Күрсәткечләр һәм номер билгеләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Аларның чисталыгы һәм төзеклеге өчен биналарны карап тотучылар җаваплы.

Керү урыннары (узеллар)

28. Бина, корылмаларның керү юллары яктырту жиһазлары, козыреклар баскычлар, инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен пандуслар, тотынгыч корылмалар белән жиһазландырылырга тиеш.

Пандус шумый торган, горизонталь канаулары булмаган материалдан эшләнәргә тиеш. Киртәләре булмаган очракта, пандусның 75 мм биюклектәге борты һәм култыксалары булырга тиеш. Бордюр пандусының авышлыгы 1: 12 булырга тиеш.

Пандус борылышы булганда, аның озынлыгы 9 метрдан да ким булмаска тиеш һәр 9 метр саен 1,5 x 1,5 м үлчәмле горизонталь мөйданчыклар ясалы тәкъдим ителә. Горизонталь

участокларны пандус башында һәм ахырында тирә-юньдөгә өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып тора торган итеп эшләргә кирәк.

Баскычлар яки пандусның ике ягында да стенадан 40 мм арада 800-920 мм лы ясалган түгәрәк яки турыпочмаклы тоткычлар булырга тиеш. Баскычлар киңлегә 2,5 м һәм аннан күбрәк булганда, бүленгән тоткычлар карала. Тоткычларның озынлыгы пандус яки баскычның озынлыгынан һәр яктан да 0,3 метрга озынрак булырга тиеш. Кешенең кулы металл конструкцияләргә орынырга тиеш түгел.

29. Керү төркемнәрен проектлаганда биналарның, корылмаларның фасадларын яңарту, үзгәртү түбәндөгә очракларда рәхсәт ителми:

1) гомуми файдалану территориясенә чыга торган фасадларда идән югарылыгы жиір югарылыгынан 1,2 м биекрәк урнашкан биналар подвалына һәм цоколь катына керү юллары ясау;

2) жәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулый торган терек элементлар (колонна, стойка һ.б.) урнаштыру;

3) бинаның фасадын комплекслы исәпкә алмыйча һәм проект документларын эшләтмәгән килеш, ике һәм аннан да күбрәк керү юлы урнаштыру (булганнарын исәпкә алып);

4) тротуарлар зонасында урам-юл челтәре минималь киңлектә булганда, тротуарлардан 0,5 метрдан якынарак итеп керү юллары элементлары (баскычлар, пандуслар, яшелләндерү) урнаштыру;

5) күпфатирлы йорт милекчеләренең ризалыгы булмаса, керү төркеме урнаштыру;

6) торак милекчәсе ризалыгынан башка керү төркемен урнаштыру өчен балконны куллану;

7) күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган бүлмәләрдә керү төркемнәрен вәкаләтле орган белән килештермичә үзбелдекле урнаштыру.

Түбә

30. Биналар, корылмалар түбәләре, су бирү системасы элементлары, төтен чыга торган урыннар һәм вентиляция системалары төзек хәлдә булырга һәм теләсе нинди һава шартларында анда яшәүчеләр һәм жәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаса тиеш.

31. Кышкы чорда биналарның милекчеләре һәм башка хокукка ия булучылар, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә итүче оешмалар тарафыннан түбәләрен кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистартып тору оештырылырга тиеш. Жәяүлеләр зоналарына чыккан якларда түбәне кардан чистарту участкаларны киртәләү һәм барлык саклык чараларын күрәп һәм бары тик төүлекнең якты вакытында гына башкарылырга тиеш. Түбәдән, шулай ук яссы түбәдән кар эчке ишегалды территорияләренә ташланырга тиеш. Түбәдән жәяүлеләр юлларына, жәмәгәт транспортын көтү тукталышлары янына, машиналар йери торган өлешенә ташланган кар кичекмәстән жыештырылырга тиеш.

32. Кар, боз сөңгеләре һәм каткан боз ташланган вакытта, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарылганда агач һәм куакларның, электр линияләренең, яктырту һәм элементә, юл билгеләре, юл светофорларының, юл киртәләренең, жәмәгәт транспортын көтү павильоннарының, биналарның декоратив бизәлешенең һәм инженерлык элементларының сакланышын тәзмин итүче чаралар күреләргә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зыян күргән очракта, алар түбәне чистарткан һәм зыян китергән зат хисабына торгызылырга тиеш.

33. Биналарның, корылмаларның түбәләрендә жәяүлеләргә һәм жәяүлеләр зоналарына су турыдан-туры элгә алмый торган суүткәргечләр булырга тиеш. Су жыю, агызу жайланмалары жәяүлеләр сукмакларынан читкә чыгарга тиеш.

34. Рәхсәт ителми:

1) биналар, корылмаларның түбәләренә төзелеш материаллары, ремонт калдыклары, файдаланылмый торган башка предметлар (көрәкләр, кыргычлар, ломнар) кую;

2) биналар, корылмалар түбәсендә төзелеш материаллары, ремонт калдыклары, файдаланылмый торган механизмнар һәм башка предметлар (көрәкләр, кыргычлар, ломнар) саклау;

3) биналарның түбәсеннән боз, кар һәм чүп-чарны су торбаларына ташлау.

Жиір кишәрлекләрен карап тоту

35. Жиір кишәрлекләре территорияләрен карап тоту түбәндөгеләренә үз эченә ала:

1) чүп-чардан, яфрактардан, кар һәм боздан арындыру;

2) юлларның машиналар йери торган өлешләрен, күперләрен, урамнарны, тротуарларны, жәяүлеләр зонасын бозлавыкка каршы материаллар белән эшкөртү;

3) карны көрөү һәм себерү;

4) кар һәм бозны чыгару;

5) контейнер мөйданчыкларын, калдыкларның барлык төрләре өчен контейнерлар, чүп-чар өчен урналар, эскөмияләр, кече архитектура формалары һәм башкаларны чистарту һәм техник яктан төзек хәлдә тоту;

6) чүп-чарны кабул итү камераларын, контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер мөйданчыкларын жыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;

7) яңгыр һәм кар суларын читкә агызу;

8) каты көнкүреш, зур габаритлы һәм башка калдыкларны жыю һәм чыгару;

9) территорияне тузаннан арындыру һәм һаваны чистарту өчен су сибү;

10) яшел утыртмаларның сакланышын тәэмин итү, аларны карап тоту; территорияләрдә гражданныр тормышы һәм сәламәтлеге, физик һәм юридик затлар милке өчен куркыныч булган корыган һәм аварга торган яшел утыртмаларны вакытында кисү, Сосновский балтырганын юк итү буенча чаралар күрү (химик, механик һәм башкалар).

Сосновский балтырганын юк итү буенча чаралар аңа чөчөк ата башлаганчы гербицидлар һәм (яки) арборицидлар сиптерү, чабу, үскән урыннарны казу, корыганнарын юкка чыгару, тамырын казып чыгару, туфракны эшкәртеп, күпеллык үлән чөчү юлы белән үткәрелә;

11) коммуналь объектлар, инженерлык коммуникацияләре (корылмалар), юллар, тимер юллар, күперләр, жәяүлеләр кичүендә реставрация, археологик һәм башка жир эшләре алып барылганнан соң бозылган элементларны яңадан торгызу;

12) гамәлдәгә дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә яңгыр коеларын (яңгыр канализациясен), жир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту;

13) жир кишәрлекләрен карап тоту, шул исәптән анда урнашкан жимерелгән биналарны, корылмаларны территориягә чит затлар кереп, рөхсәтсез чүп-чар ташлау мөмкинлеге бирмәслек итеп карап тоту, шулай ук аларны вакытында пычрактан, кардан һәм мөгълүмати-басма продукциядән чистартуны тәэмин итү.

Юлларны карап тоту

36. Юлларны карап тотуны тәэмин итүчене (подрядчы, башкаручыны) билгеләү нәтижеләре буенча өлеге эш төрләрен башкаруга муниципаль контрактлар төзегән оешмалар башкара.

37. Юл территорияләрен карап тоту түбәндәгеләренә үз эченә ала:

1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәгә юлларны ремонтлау;

2) тротуарлардан (жәяүлеләр зоналарыннан) пычрак, чүп-чар, кар һәм бозны чыгару, юлларның йөрү өлешен, ясалма юл корылмаларын жыештыру;

3) юл катламнарын юю һәм су сибү;

4) газон һәм яшел утыртмаларны карап тоту;

5) тышкы яктырту баганаларын, жәмәгать һәм тимер юл транспорты элементләрен ремонтлау;

6) кече архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;

7) яңгыр коеларын, канауларны һәм ясалма юл корылмалары составына керә торган ачык лотоклар ремонтлау һәм чистарту;

8) коймалар, турникетлар, кече архитектура формалары урнаштыру, ремонтлау һәм ел саен буяу.

9) ачык люкларны, юл катламы бозылган урыннарны ачыкка һәм киртәләргә кую максатларында юлларның торышына көндәлек мониторинг.

38. Юл катламнарын саклау максатларында рөхсәт ителми:

1) йөкне сөйрәп ташу;

2) төяү-бушату эшләре вакытында рельслар, бүрәнәләр, тимер балкалар, торбалар, кирпич, башка авыр предметлар ташлау һәм аларны билгеләнмәгән урыннага өеп кую;

3) машиналар йөри торган юлга һәм тротуарларга төзелеш материаллары һәм төзелеш калдыклары ташлау һәм (яисә) өеп кую.

4) транспорт чараларын йорт яны территориясеннән читтә жирлек милкәндә булган жирләрдә юю;

5) чылбырлы механизмлы машиналарның каты өслеклә юллардан йөрүе;

6) машиналар йөрү өлешенә чагыштырма авырлыгы билгеләнгән нормалардан һәм күрсәтмәләрдән артып киткән авыр йөклә үзйөрешле машиналар һәм механизмнар йөрүе;

7) территорияләрен пычратырлык грунт, чүп-чар, коелучы төзелеш материаллары, жиңел тара, яфрактарны брезент яки башка материал белән капламыйча ташу;

8) юлларның йөрү өлешенә һәм алар янындагы территориягә кар, боз, пычрак, житештерү һәм куллану калдыклары ташлау;

9) юлларга, тротуарларга, газоннарга һәм яшел утыртмаларга пычрак, чүп-чар өю;

39. Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:

1) жәяүлеләр юлындагы металл коймаларны һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу ел саен кышкы сезон тәмамланганнан соң, төзекләндерү айлыгы үткөрү чорында гамәлгә ашырыла. Буяу алдыннан коймалар ремонтланырга, пычрактан арындырылырга тиеш;

2) юл билгеләре заказчы тарафыннан билгеләнгән вакыт һәм чират тәртибендә юл тамгасы төшерү өчен расланган паспортлар (схемалар) нигезендә үтәләргә тиеш;

3) юл билгеләре таләп ителә торган төс һәм яктылык-техник характеристикаларга, электерелеш коэффициентына җавап бирергә, эксплуатацияләү чорында бөтен мөйдан буенча сакланырга тиеш;

4) юл билгеләрен ныгыту конструкцияләре һәм системалары күрү шартларына һәм монтажлау мөмкинлекләренә карап сайлап алына;

5) юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм ююлырга тиеш.

Вакытлыча куелган юл билгеләре сәбәпләре бетергәннән соң бер төплек эчендә юк ителә;

6) коммуникация системасын күрү элементлары: транспорт һәм жөүлөлөр хәрәкәте юнөлешләрән күрсәткечләр, жирлекнең планлаштыру-структура элементларын күрсәткечләр юлларда һәм транспорт чишелешләрәндә хәрәкәт юнөлешен күрсәтү өчен куела.

Муниципаль берәмлекнең гомуми файдаланудагы территорияләрән карап тоту һәм төзекләндерү

40. Муниципаль берәмлекнең гомуми файдаланудагы территорияләрәндә түбәндәгеләр тыела:

- 1) территорияне металл, төзелеш һәм авыл хужалыгы продукциясе һәм калдыклары, ягулык-майлау материаллары, нефть продуктары белән пычрату, чүп-чар ташлау урыннары ясау;
- 2) махсус билгеләнгән урыннардан тыш, калдыклар һәм чүп-чар жыю өчен контейнерлар урнаштыру;
- 3) билгеләнгән тәртипне бозып, стационар булмаган сәүдә объектлары, шулай ук ял итү өлкәсендәге хезмәт күрсәтү объектлары (аттракционнар, кабартылган батутлар, велосипедлар прокаты, роликлар һәм халыкның ялын һәм күңел ачуын оештыру өчен файдаланыла торган башка шундый объектлар) урнаштыру;
- 4) автотранспорт чараларын махсус билгеләнгән урыннардан читтә юу һәм чистарту;
- 5) сибелүчән, тузанлы йөкләрне, яфрак, төрле зрәтмәләрне юлларны пычранудан саклый торган брезент яки махсус жиһазландырылган башка материал белән капланмаган йөк машиналарында ташу;
- 6) стационар булмаган объектларны үзирекле урнаштыру;
- 7) жир эшләрән тиешле рәхсәттән (ордер) башка башкару;
- 8) грунтны, чүп-чар, калдыклар, кар һәм бозны тиешсез урыннарда өю;
- 9) гамәлдәге законнарны бозып, квартал эчендәге юлларга һәм йортларга керү юлларына, урамнарда, тротуарларга, газоннарда төзелеш материаллары өеп кую;
- 10) көгәзьләрне, чүп-чар, тәмәке төпчәкләрән майданчыклар, ишегаллары, паркларда, скверларда һәм башка жәмәгать урыннарында газоннарда, тротуарларда, урам территорияләрәнә ташлау;
- 11) бакча утыргычларының аркаларына менеп утыру, эскәмияләрне, урамнарны яктырту фонарьларын, башка кече архитектура формаларын вату, пычрату;
- 12) яңгыр сулары канализациясе, кювет рәшәткәләренә, кое яккычларына көнкүреш калдыклары ташлау;
- 13) предпрятиеләрнең эчке территорияләрәндә һәм шөхси йортларда чүп-чар, яфраклар һәм коры үлән, житештерү калдыклары, каты коммуналь калдыкларны янгынга каршы чаралар күрмичә яндыру, учак ягу;
- 14) фасадларны үзбелдекле үзгәртеп кору, барлык типтагы гаражлар урнаштыру, арендада яки миләктә булган жир кишөрлекләрәннән читтә базлар, утын сарайлары, будкалар, күгөрчән оялары, теплицалар, тирес жыю урыннары һәм башка корылмалар ясау, шулай ук билгеләнмәгән урыннарда кече архитектура формалары кую, тышкы мөгүлумат урнаштыру;
- 15) яшел утыртмаларны сындыру, юк итү, аларга атынгычлар, гамаклар элү, көүсәләренә кадак кагу;
- 16) газоннарны бозу һәм юк итү;
- 17) гамәлдәге законнарны бозып, юлның машиналар йөрү өлешенә кар ташлау;
- 18) йорт хайваннары, кошларын гамәлдәге законнарны бозып, хужасыз рөвештә урамда, авыл хужалыгы жирләрәндә йөртү (авыл жирлегә башкарма комитеты билгеләнгән жирләрдән тыш);
- 19) эре габаритлы төзелеш чүп-чарын, көнкүреш техникасы һәм жиһазларын, киселгән агачларны, килешү көгәзе булмаган килеш һәм гамәлдәге законнарны бозып, контейнер майданчыкларына ташлау;
- 20) сүтек транспорт чарасын, авыл хужалыгы техникасын, тагылмаларны һәм ярымприцепларны, хезмәт транспортын, шул исәптән дәүләт теркөү номерларыннан башка, гамәлдәге законнарны бозып, урнаштыру һәм саклау;
- 21) автотранспорт чараларын, хайваннарны, керне чышмә, кое, су колонкалары, елга ярларында, күлләрдә һәм ясалма (декоратив) сулыкларда юу һәм ююну;
- 22) йорт яны территориясәдә, йорт яны кишөрлегәннән читтә тирес өю;
- 23) йорт яны территориясендә, урамнарда һәм бу максатлар өчен билгеләнмәгән башка урыннарда юынтык су түгү, чүп-чар ташлау. Канализацияләре булмаган торак биналарда бөдрәф һәм юынтык сулар жыю өчен, зур предметларның чокырга элөгүенә комачаулый торган стеналары, капчыклары булган һәм жылытылган ташландыклар чокырлары карала.
- 24) йөк төяү - бушату эшләре алып барганда йөкне сөйрәп ташу, рельслар, бүрәнәләр, тимер балкалар, торбалар, кирпич һәм башка авыр предметларны юл өслегенә өеп кую, чылбырлы механизмлы машиналарның каты өслекле урамнар буйлап йөрүе, квартал эчендәге юлларда зур йөк транспорты йөрүе;
- 25) торак пункт территориясендә автотранспорт төгәрмәчләрәннән балчык һәм пычрак коелу;
- 26) транспорт чараларын торак пунктлар чикләрендә балалар һәм спорт майданчыкларында, хайваннарны йөртү өчен майданчыкларына, шулай ук йорт яны

территориясендә урнашкан хужалык мөйданчыкларына (газоннарны, чөчөк түтәлләрен һәм үләннәр белән шөгыйльләнүче башка территорияләрне дә кертеп) кую.

Шөхси торак йортларны тоту һәм территорияне төзекләндерү

41. Шөхси торак милекчеләре (яки) яллаучылар (алга таба - торак йортлар хужалары), өгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, түбәндөгеләрне тәэмин итәләр:

1) торак йортларның фасадлары, коймаларның, шулай ук йорт төзелеше чикләрендә башка корылмаларның тиешле торышын тәэмин итәләр, аларны вакытында ремонтлылар һәм буйыйлар;

2) торак йортта билгеләнгән номер билгесе булу;

3) тәүлекнең караңгы вакытында яктырткыч фонарьларны кабызалар (булганда);

4) йорт төзелеше чикләрендә яшел утыртмаларны тәртиптә тоту, куаклар һәм агачларны санитар кисү, газүткәргечләрнең сак зонасында, кабель һәм һава электр тапшыру линияләрендә һәм башка инженерлык чөлтәрләрендә агачлар утыртуга юл куймау;

5) канауларны һәм су агызу торбаларын чистарту, язгы чорда кар суы агуны тәэмин итү;

6) бирелгән жир кишөрлеге чикләрендә үзөклөштөрелгән канализация булмаганда, юынтык су чокыры, бөдрөфне санитар нормалар нигезендә даими чистартып тору һәм дезинфекция ясау;

7) каты һәм зур габаритлы калдыкларны махсус мөйданчыкларга урнаштырылган контейнерларга ташлау;

8) йорт территориясен тәртиптә тоталар һәм тиешле санитар торышны тәэмин итү;

9) якин-тирә территориядән карны чистартканда, транспорт, жөяүлеләр йөри алуны, инженерлык коммуникацияләренә һәм корылмаларга керү мөмкинлеген һәм яшел утыртмаларның сакланышын тәэмин итү.

42. Шөхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

1) йорт яны территорияләрен һәм алар янөшәсендәге территорияләрне чүп үләннәре белән чүпләү;

2) яфракларны, территориядәге һәм йорт биләмәләрендәге теләсә нинди башка калдыкларны һәм чүп-чарны яндыру;

3) йорт яны территориясен төрлечә чүпләү;

4) коймаларны йорт биләмәсә чигеннән чыгарып урнаштыру;

5) территориядә күмер, утын, зур габаритлы калдыклар, төзелеш материаллары саклау;

6) ишегалды корылмаларын, чокырларны йорт биләмәләре чигеннән чыгып ясау;

7) урамда махсус транспорт һәм жыештыру техникасы йөри алуны кыенлаштыра торган каршылыклар тудыру;

8) территорияне төзекләндерү элементларын жимерү һәм бозу, сулыкларны пычрату;

9) йорт биләмәсә чикләрендә төзек булмаган транспорт чарасын саклау;

10) өйләнә-тирә территорияне төрлө калдыклар белән чүпләү;

11) сүтелгән (төзек булмаган) транспорт чарасын, авыр транспорт чарасын, махсус техника, тагылмалар, ярымприцепларны саклау; өйләнә-тирәне теләсә нинди калдыклар белән чүпләү;

12) машиналар йөри торган юлга сыек чистарткычлар, житештерү һәм куллану калдыкларын чыгару жайланмалары урнаштыру;

13) киселгән агачлар, куаклар, үләннәренә каты көнкүреш калдыкларын жыю мөйданчыкларына ташлау.

Жир кишөрлеге хужасы тарафыннан шөхси торак йорт яки хужалык корылмалары төзелгән очракта, Башкарма комитетның язмача рөхсәте булганда, Яңа Кишет авыл жирлеге башлыгы йорт яны территориясендә, шул исәптән урамда төзелеш материалларын вакытлыча бер ай саклауны рөхсәт итә ала. Төзелеш материаллары кешеләрнең тормышына һәм сәламәтлегенә зыян китерүне, шулай ук жимерелү, аву яки башка йогынты нәтижәсендә өченчә затларның мөлкөтенә зыян китерүне булдырмый торган ысул белән урнаштырылырга тиеш. Шул ук вакытта автотранспортның йөрү мөмкинлегенә тәэмин ителергә тиеш.

Яңгыр канализациясә чөлтәрләрен, яңгыр һәм күзөтү коеларын, су агызу корылмаларын карап тоту

43. Яңгыр коелары, жир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рөшөткөлөр) ябык хөлдә булырга һәм транспорт һәм жөяүлеләрнең имин хәрәкәтен тәэмин итәрлек төзек хөлдә булырга тиеш.

44. Яңгыр, тупик, күзөтү коеларын һәм камераларын карап тору, чистарту, төзек хөлдә тотуны гамәлдәге дөүлөт стандартлары буенча аларның милекчеләре башкара.

45. Жирлектә яңгыр канализациясенә магистраль һәм квартал эчендәге чөлтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү авыл жирлеге бюджетында каралган акчалар чикләрендә махсуслаштырылган оешмалар белән төзелгән килешүләр нигезендә гамәлгә ашырыла.

Яңгыр канализациясенә ведомство чөлтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар һисабына башкарыла.

Хужасыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзөтү коелары юлларны карап тотуны гамәлгә ашыра торган махсус оешмалар тарафыннан куркыныч булмаган тиешенчә хөлдә сакланырга тиеш.

46. Яңгыр канализациясе коллекторларын саклау максатыннан, коллектор күчөрәннән һәр якка 2 м ераклыкта сак зонасы урнаштырыла.

47. Гамәлдәге законда билгеләнгән очракларда, яңгыр канализациясе коллекторларының сак зонасы чикләрендә тиешле документларны рәсмиләштермичә һәм эксплуатацияләүче оешма, башка органнар белән язмача килешенмичә түбәндәгеләр рәхсәт ителми:

1) жир эшләре башкару;

2) яңгыр сулары канализациясе чөлтөрләрен зарарлау, су кабул итү люкларын томалау яки жимерү;

3) сөүдә, хужалык һәм көнкүреш корылмалары урнаштыру, төзелеш эшләре башкару;

4) сәнәгать, көнкүреш калдыклары, чүп-чар һәм башка материаллар ташлау.

48. Суүткөргеч, канализация, яңгыр сулары жайланмаларының, системаларның, чөлтөрләренең һәм корылмаларының төзек булмавы аркасында урамнарны, биналарны, корылмаларны су басу, боз катламы барлыкка килү, шулай ук газоннарга, тротуарларга, урамнарга һәм ишегалды территорияләренә су түгү, кудыру яки агызу рәхсәт ителми.

49. Авыл жирлегә территориясендә су жыю коелары һәм пар мөйданчыклары урнаштыру рәхсәт ителми.

50. Яңгыр коеларының рәшәткәләре даими рәвештә чистартылырга тиеш. Аларның чистарту сәләтен чикли торган рәшәткәләр һәм коелар булу рәхсәт ителми. Яңгыр канализациясен һәм яңгыр коеларын профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына ике тапкырдан да ким булмаган санда башкарыла. Күзәтү һәм яңгыр коеларын чистартканның соң, чыгарылган барлык калдыклар кичекмәстән ташланырга тиеш.

51. Күзәтү коеларының люклары машиналар йөрү юллары, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар бер биеклектә булырга тиеш.

Машиналар йөрү өлешендә, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар белән коелар биеклегә аермасы 2 см дан артмаска тиеш, яңгыр суларын жыя торган коеларныкы 3 см дан да артмаска тиеш.

52. Яккычлары яки рәшәткәләре жимерелгән яки юкка чыгарылган коелар булган очракта, алар кичекмәстән чөлтөрдән файдаланучы оешма тарафыннан алдан кисәтүче билгеләр белән билгеләнергә һәм билгеләнгән вакытка алыштырылырга тиеш.

53. Инженерлык чөлтөрләрендә планлы эшләр вакытында канализация сулары якындагы яңгыр канализациясенә (булган очракта) чыгарыла. Суны юлга агызу тыела.

Су агу нәтижәләрен бетерү зыян күргән инженерлык чөлтөрләре хужалары хисабына башкарыла.

Яңгыр сулары канализациясе чөлтөрләренең техник торышы (шул исәптән люкларны, рәшәткәларны вакытында ябу) өчен жаваплылык эксплуатацияләүче оешмаларга йөкләнә.

Техник элемент чараларын карап тоту

54. Биналарны инженер-техник тәэмин итү өчен билгеләнгән кабель элемент, телевидение, радио, интернет һәм башка шундый чөлтөрләренә урнаштыру жир асты ысулы белән башкарыла (траншеялар, каналлар, тоннельләр).

55. Биналарга тышкы коммуникацияләренә башка ысул белән (һава, жир өсте) урнаштыру, эксплуатацияләүче оешмаларның тиешле техник шартлар алу шарты белән, аларны жир астында урнаштыру мөмкинлегә булмаган очракта гына рәхсәт ителә.

56. Асылмалы элемент линияләрен һәм һава-кабель юлларын беркетү сыйфатында түбәндәгеләрне файдаланырга ярамай:

1) автомобиль юлларын төзекләндерү элементларын: юл киртәләре, светофорлар, юл билгеләре урнаштыру өчен билгеләнгән элементлар һәм конструкцияләр;

2) фасадларны, түбөләр, бина стеналарын (төтен чыга торган урыннар, вентиляция, телевидение һәм радио күмәк кабул итү системасы антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).

57. Рәхсәт ителми:

1) бер бинадан икенчесенә һава юлы белән элемент кабельләре салганда юллар киселеше;

2) кабель запасларын бүлгеч муфта шкафыннан читтә урнаштыру;

58. Милекчеләр (хужалар) техник элемент чараларын (кабельләр, кабельләрен беркетү элементлары, бүлү һәм муфта шкафлары һәм башкалар), шулай ук алар ярдәмендә тиешле хөлдә тоташтырыла торган техник жайланмаларны (кимчелекләрне бетерми һәм/яки изоляция тышчасы булмау, буяу, коррозия һәм/яки механик жәрәхәтләр, чыбыклар чыбыклары чыбыклары һәм/яки аларны яктырту баганаларына һәм электр тапшыру линияләренә карап тотмаска тиеш) тиешле дәрәжәдә тотарга тиеш.

Тышкы яктырту объектларын (чараларын) карап тоту

59. Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кронштейннар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, тукландыргыч чыганаклар (шул исәптән жыю, тукландыргыч пунктлар, идарә тартмалары) керә.

60. Урамнар, юллар, тротуарлар, торақ кварталлар, ишегаллары, предприятияләр, учреждениеләр, оешмалар территорияләре, шулай ук аншлаклар һәм жәмәгать һәм торақ биналарының номер билгеләре, юл билгеләре һәм күрсәткечләр, жирлек мәгълүматы элементлары һәм витриналар төүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

61. Биналарның һәм корылмаларның милекчеләре, милек формасына карамастан, проектлар буенча биналарның һәм корылмаларның архитектура-нәфис яктыртылуын тәэмин итәргә тиеш.

62. Төп майданнарда, магистральләрдә һәм урамнарда, транспорт тоннельләрендә эшләми торган яктырткычлар саны 3% тан артмаска тиеш, башка жирлек территорияләрендә (район әһәмиятендәге урамнар, ишегалды территорияләре) - 5%, жир асты жәяүлеләр кичүләрендә - 10% (10 яктырткычның 1 се эшләмәскә мөмкин).

63. Сафтан чыккан терекөмешле газ разрядлы лампалар өлеге максатлар өчен махсус билгеләнгән биналарда сакланырга тиеш. Файдаланылмаган терекөмешле лампаларны туплау, мондый товарларны эксплуатацияләү кагыйдәләрендә күрсәтелгән терекөмешле лампаларны житештерүче тарафыннан каралган куркынычсызлык таләпләренә туры китереп башкарыла. Сафтан чыккан зыян килмәгән терекөмешле лампаларны туплау терекөмешле лампаларның сакланышын тәэмин итә торган индивидуаль һәм транспорт төргәкләрендә башкарыла. Сафтан чыккан терекөмешле лампаларны аларга зыян килү мөмкинлеген булдырмау максатларында яңа лампаларның төргәкләрендә туплау рәхсәт ителә.

64. Сафтан чыккан терекөмешле лампаларны туплау әйләнә-тирә мохитне пычратуга һәм кеше тормышына һәм сәламәтлегенә зыян китерүгә юл куймый торган герметик транспорт төргәгендә башкарыла.

Зарарланган терекөмешле лампаларны туплау башка төр калдыклардан аерым башкарыла. Зарарланган һәм зарарланмаган терекөмешле лампаларны бергә туплау рәхсәт ителми.

Эшкөртелгән терекөмешле лампаларны транспортлау "житештерү һәм куллану калдыклары турында" Федераль законның 16 статьясы таләпләренә туры китереп башкарыла.

65. Металл терәкләр, кронштейннар һәм тышкы яктырту җайланмаларының башка элементлары чиста булырга, авышу, коррозия элементлары булмаска һәм кирәк булган саен, өмә өч елга бер тапкырдан да ким булмаган санда милекчеләр (хужалары, кулланучылар) тарафыннан буялырга һәм тәзек хәлдә булырга тиеш.

66. Бердәм тышкы яктырту системасына тоташтырылган юл, урам һәм йорт яны утларын карап тоту һәм ремонтлауны вәкаләтле орган яки муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен хезмәт күрсәтүгә контракт төзегән махсуслаштырылган оешма башкара.

66. Тышкы яктыртуның бердәм системасына тоташтырылган юл, урам һәм йорт яны яктырткычларын карап тотуны һәм ремонтлауны тәэмин итүне (подрядчы, башкаручы) билгеләү нәтиҗәләре буенча өлеге эш төрләрен үткөрүгә муниципаль контракт төзегән вәкаләтле орган яки оешма башкара.

67. Торак йортлар тапшыру бүлгечләренә тоташтырган йорт яны утларын карап тотуны һәм ремонтлауны идарәче оешмалар башкара.

68. Тышкы яктырту баганалары, җәмәгать (тимер юл) транспортының элемтә чөлтәре, саклагыч, бүлү киртәләре, юл корылмалары һәм жиһазлар элементлары буялырга, язулардан һәм теләсе кайсы мөгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, тәзек хәлдә һәм чиста булырга тиеш.

69. Тышкы яктырту баганаларын, җәмәгать (тимер юл) транспортының элемтә чөлтәре баганасын алыштырганда күрсәтелгән конструкцияләр сүтелергә һәм чөлтәр хужалары тарафыннан өч төлөк эчендә чыгарылган булырга тиеш.

Тышкы яктырту баганалары милекче тарафыннан мондый ихтыяж булган (сүтү) вакыттан соң 1 төлөк эчендә чыгарыла.

70. Җәмәгать (тимер юл) транспортының элемтә баганаларында һәм терәкләрдә урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның тәзек һәм имин торышы һәм тәзек тышкы кыяфәте өчен өлеге терәкләрнең милекчесе җавап бирә.

71. Үткөргечләр өзәлгән, терәк, изоляторлар зарарланган очракта тышкы яктырту җайланмаларыннан файдалану рәхсәт ителми.

Тышкы яктырту җайланмалары эшендә электр чыбыклары өзәлү яки терәкләр зарарлану белән бәйлә житешсезлекләренә ачыклаганнан соң кичекмәстән бетерергә кирәк.

72. Чыбыкларны һәм кабельләрне чөлтәрләргә һәм тышкы яктырту җайланмаларына үз белдегән белән тоташтыру рәхсәт ителми.

73. Тышкы яктырту объектлары яки тышкы яктырту чаралары белән жиһазландырылган объектларның милекчеләре (хужалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар:

1) урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, терәк һәм яктырткычларның, яктырту җайланмаларының сыйфатын күзәтеп торалар, ватылганда яки зыян күргән очракта үз вакытында ремонтлыйлар;

2) билгеләнгән тәртип нигезендә утны кабызуны һәм сүндерүне күзәтәләр;

3) тышкы яктырткычларны урнаштыру, карап тоту һәм эксплуатацияләү кагыйдәләрен үтиләләр;

4) тышкы яктырту фонарьларын үз вакытында алмаштыралар. Фонарьларның лампаларын алмаштыру тәзексезлек ачыкланган яисә халыктан тиешле хәбәр кәргәннән соң 10 төлөктән артмаска тиеш.

74. Тротуарларда урнашкан мачталар һәм тышкы яктырту баганалары һәм жәмәгать транспортының контакт челтәре тирәсен жыештыруны тротуарларны жыештыруга җаваплы затлар башкара.

75. Трансформатор һәм бүлү подстанцияләренә, автомат режимда (хезмәт күрсәтүче персоналдан башка) эшләрчә башка инженерлык корылмаларына яқын-тирә территорияләргә жыештыруны әлегә объектлар урнашкан территорияләргә һужалары тәэмин итә.

Кече архитектура формаларын карап тоту

76. Кече архитектура формаларына монументаль-декоратив бизеү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү җайланмалары, су җайланмалары, муниципаль жиһазлар, жирлек территориясендәгә коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар керә.

77. Кече архитектура формаларын карап тоту бирелгән жир кишәрлекләре чикләрендә гомуми файдалану территорияләрендә тәэмин итүченә (подрядчы, башкаручыны) билгеләү нәтижеләргә буенча әлегә эш төрләрен үткөрүгә муниципаль контракт (киләшү) төзөгән оешма белән контракт (киләшү) нигезендә жир кишәрлекләргә хокукына ия булучылар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

78. Кече архитектура формалары милекчеләргә бурычлары:

- 1) кече архитектура формаларын чиста һәм төзек хәлдә тоту;
- 2) язгы чорда кече архитектура формаларын план нигезендә карап чыгу, аларны иске буядан, күрәктән арындыру, шулай ук ватылган элементларны алыштыру;
- 3) кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга килү юлларын кар һәм боздан чистарту;
- 4) тигез өслеккә комлыкларны төзекләндерү, комлыкларда елга бер тапкыр комны алыштыру;
- 5) балалар, спорт, һужалык майданчыклары һәм ял майданчыклары жиһазларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм иминлегә таләпләргә туры килүен күзәтеп тору;
- 6) фонтаннар эшләгән чорда су өсләгән чүп-чардан көн саен чистартып тору.

79. Рәхсәт ителми:

- 1) кече архитектура формаларыннан тиеш булмаганча файдалану (өлкәннәргә балалар өчен уен майданчыкларында ял итүе, спорт майданчыкларында кием киптерү һәм башкалар);
- 2) теләсә нинди мәгълүмати-басма продукцияне кече архитектура формаларына ябыштыру;
- 3) кече архитектура формалары һәм аларның конструктив элементларын вату һәм зыян китерү;
- 4) фонтаннарда коену.

Стационар булмаган объектларны карап тоту

80. Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә урнаштыру схемасы буенча гамәлгә ашырыла.

81. Жир кишәрлеген арендага килешүе вакыты чыккач, стационар булмаган объект арендаучы тарафыннан сүтелергә, ә жир кишәрлегә азат ителгән һәм беренчел хәлгә китерелгән булырга тиеш.

82. Стационар булмаган объектларның милекчеләргә булган юридик һәм физик затлар:

- 1) ремонт һәм буяу эшләргә башкара. Ремонт тышкы кыяфәтне һәм проект документлары белән билгеләнгән төсләр чишелешен исәпкә алып башкарылырга тиеш;
- 2) яқын-тирә территориядә яшел утыртмалар, газоннар, бордюр ташлары, кече архитектура формаларының (булганда) сакланышын күзәтәләр, әлегә Кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләр нигезендә мондый территориягә карап тоталар;
- 3) стационар булмаган объектлар янында урналар куялар, кирәк булганда, чүплекләргә көн дәвамында, әмма тәүлегенә кимендә бер тапкырдан да ким булмаган санда чистарталар, елына кимендә бер тапкыр буйыйлар.

83. Рәхсәт ителми:

- 1) стационар булмаган объектларга козыреклар, өскормалар һәм проектларда каралмаган башка конструкцияләр өстәп төзү;
- 2) стационар булмаган объектлар янында сүдә-суыту жиһазлары кую;
- 3) стационар булмаган объектлар янында һәм аларның түбеләрендә таралар, товарлар, детальләр, көнкүреш һәм җитештерү характерындагы башка әйберләр саклау, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатларында куллану;
- 4) стационар булмаган объектлар арасында янгынга каршы чокырларны (разрыв) төрле жиһазлар, калдыклар белән тутыру.

Төзелеш эшләргә башкару урыннарын карап тоту

84. Төзелеш майданчыкларын һәм алар янындагы территорияләргә карап тоту, ремонтлау, төзелеш һәм башка төр эшләр төмамланганнан соң төзекләндерүгә торгызу төзүчегә йөкләнә.

Эшләр алып барылмый торган төзелеш объектлары төзелеш челтәргә белән капланырга тиеш.

85. Төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләр башланар алдыннан, шулай ук төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләргә башкару чорында түбәндәгеләргә башкарырга кирәк:

1) төзелеш майданы территориясенә бөтен периметры буенча «Төзелештә хезмәт куркынчсызлыгы. 1 өлеш. Төзелеш һәм торак-коммуналь комплекс буенча Россия Федерациясә дәүләт комитетының 23.07.2001 ел, № 80 карары белән расланган гомуми таләпләр» дигән темага семинар-киңәшмә;

2) төзелеш майданчыгы коймаларының гомуми тотрыклылыгын, ныклығын, ышанычлылыгын, эксплуатацияләү иминлеген тәэмин итәргә;

3) төзелеш майданчыгы коймаларының тиешле техник торышын, аның кардан, боздан, мөгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан вакытында чистартылуын күзәтеп торырга;

4) төзелеш майданы территориясенә кергәндә, гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирүче мөгълүмати цит урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

5) төзелеш майданы периметры буенча тышкы яктыртуны тәэмин итәргә;

6) төзелеш майданына илтүче юлларны төзекләндерергә, майдан эчендәге юлларны һәм чыгу урыннарында транспорт чаралары тәгәрмәчләрән чистарту һәм юу пунктлары жиһазларга; урамнарның (юлларның) йөрү өлешенә пычрак һәм чүп-чар чыгармаса;

7) төзелеш майданчыгы территориясендә каты коммуналь, эре габаритлы һәм төзелеш калдыклары жыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункерлар булуны тәэмин итәргә;

8) каты коммуналь, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын төзелеш майданыннан билгеләнгән тәртиптә чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә;

9) төзелеш майданыннан һәм территориядән чыгарылган карны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарга ташуны тәэмин итәргә;

10) эшләр башкарганда гамәлдәге җир асты инженерлык коммуникацияләрен, тышкы яктырту челтәрләрен, яшел утыртмаларны һәм кече архитектура формаларын саклауны тәэмин итәргә.

86. Төзелеш материаллары, жиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче бүлмәләр, эшчеләр һәм хезмәткәрләренә вакытлыча урнаштыру өчен көнкүреш вагончыклары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелеш оешмалары проекты нигезендә төзелеш майданчыклары цикләрендә урнаштырыла.

87. Рәхсәт ителми:

1) 23.00 сәгатьтән 7.00 сәгатькә кадәр, гражданның шәхси һәм җәмәгать иминлеген тәэмин итү белән бәйлә коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, торак зонасы янында төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм тынлыкны бозу белән бәйлә башка эшләр оештыру һәм үткөрү;

2) җирлек башкарма комитетының тиешле рәхсәтеннән (күрсәтмәләреннән) башка юлларның машиналар йөрү өлешен һәм тротуарларны тарайту яки ябу;

3) чүп-чарны яндыру һәм төзелеш калдыкларын утильләштерү;

4) җир, чүп-чар, төзелеш материаллары, җиңел тараны брезент яки башка юлларны пычратмый торган материаллар белән капламыйча ташу, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эретмәләренә (шул исәптән цемент-ком эремәсен, известь, бетон катнашмаларын) аларны юлга, тротуарга, юл читенә яки юл янындагы газон полосасына агызу булдырмый торган чаралар күрмичә генә транспортлау.

Җирләү урыннарын карап тоту

88. Җирләү урыннарын этик, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә карап тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән җирләү урыннарын карап тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

89. Җирләү урыннарын санитар тәртиптә тотуны вәкаләтле орган яки муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен хезмәт күрсәтүгә контракт төзегән махсуслаштырылган оешма башкара.

90. Җирләү урыннарын карап тотуга карата таләпләр:

1) зиратлардагы җәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Җәмәгать бәдрәфләре территорияләрендә урналар чистартылган булырга тиеш;

2) зират территориясендә калдыклар өчен контейнерлар һәм чүплекләр чистартылырга тиеш. Калдыклар тулган саен, кимендә 3 көнгә бер тапкыр чыгарылырга тиеш;

3) җимерелгән һәм аварга торган агачларның булуы рәхсәт ителми. Аварга торган агач ачыкланганнан соң бер тәүлек эчендә ул юк ителергә тиеш;

4) шәхесләре ачыкланмаган яки карап тотылмаган каберләр пычрактан һәм чүп-чардан чистартылырга, калкулык һәм кабер ташы белән жиһазландырылырга тиеш.

91. Кышкы чорда җирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

1) зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Бозы булмаган тигез кар катламы булу рәхсәт ителә;

2) үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юл һәм тротуарларның машиналар йөрү өлеше кар явып үткәннән соң ук эшкәртелә башларга тиеш;

3) беренче чиратта карны үзәк һәм керү юлларыннан чыгару, бозны вату һәм кар-боз катнашмасын чыгару зарур;

4) җирләү урыннарында җөяүлеләр зонасында бозлавыкка каршы материаллар куллану, юллардан чистартылган кар һәм бозны каберләргә, газоннарда, куакларга өеп кую рәхсәт ителми.

92. Жәйге чорда жирлөү урыннарын карап тоту үзенчөлөклөрө:

1) үзөк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм жирлөү урыннарында башка гомуми файдаланудагы территорияләр төрлө пычрактан чистартылырга тиеш;

2) яшел утыртмаларны санитар кисү, чүп булып үскөн үсемлекләрне юк итү чаралары ел саен башкарылырга тиеш.

93. Күмү урынын, кабер өстендөгө корылманы (төрөләр, һөйкәлләр, плитөләр, склеплар һ.б.) карау, чөчөкләр һәм декоратив куаклар утырту, аны карап тоту, мөжбүри санитар таләпләрне үтөп, вафат булган затның ире (хатыны), туганнары, законлы вәкиле яки башка зат тарафыннан башкарыла.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау стоянкаларын карап тоту

94. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыннары гамәлдөгө төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук өлеге Кагыйдәләр нигезендә стоянкалар урнаштыру өчен бирелгән жир кишәрлегә милекчәсе (алга таба - хужасы) тарафыннан башкарыла.

95. Милекченең бурычлары:

1) стоянканың бөтен периметрын механик йогынтыларга һәм тышкы мохит йогынтысына тотрыклы булган коймалап кую;

2) стоянка коймаларының тиешле техник торышын, аларның пычрактан, кардан, боздан, мөгълүмат-басма продукциядән вакытында чистартылуын тәэмин итү;

3) стоянка территорияләрендә һәм аңа яқын территорияләрдә материаллар, сүтелгән транспорт, төрлө конструкцияләр саклау рөхсәт ителми;

4) стоянка территорияләрен гамәлдөгө нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры килә торган тигез яктылыклы тышкы яктырткыч белән жиһазлау;

5) стоянка территорияләрендә ягулык-майлау материаллары ағып торган автомобильләр кую һәм автомобильләрне юу рөхсәт ителми;

6) стоянка территорияләрендә санитар һәм янгынга каршы кагыйдәләрне үтөү.

7) стоянка территорияләрен даими рөвештә санитар эшкөртү һәм чистарту, калдыкларны жыю өчен контейнерлар (чүплөкләр) кую, каты коммуналь калдыкларны, карны даими рөвештә чыгаруны тәэмин итү;

8) инвалидларның стоянкалар территориясенә тоткарлыксыз үтөп керүен тәэмин итү һәм инвалидларның махсус автотранспорт чараларын кую өчен кимендә 100/0 урын (эмма бер урыннан да ким булмаган санда) бүлеп бирү (анда башка автотранспорт чараларын кую тыела). Инвалидлар "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995 елның 24 ноябрендөгө 181-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясы нигезендә махсус автотранспорт чараларын парковкалау урыннарыннан бушлай файдаланалар.

Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү

96. Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү дәүләт һәм башка бәйрәмнәр, истәлекле вакыйгалар белән бәйлә чаралар үткөрү вакытында башкарыла.

Бәйрәмчә (вакыйга) бизәү чараларга бәйлә рөвештә дәүләт һәм муниципаль флаглар, лозунглар, гирляндалар, афишалар, паннолар урнаштыруны, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, трибуналар, эстрада урнаштыру, шулай ук бәйрәм (вакыйгалар) яктырткычларын (утлы гирляндалар һәм элементлары, сеткалар, күләмле яктылык композицияләре, ут проекцияләре һ.б.) үз эченә ала. Бәйрәм (вакыйга) бизәлеше конструкцияләре аерым торучы бина һәм (яки) корылма фасадындагы конструкцияләр рөвешендә урнаштырыла ала.

Бәйрәмчә бизәлеш элементларын ясаганда һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен көйләүнең техник чараларын төшерергә, жиңмерергә һәм аларны күрү мөмкинлеген начарайтырга ярамый.

IV. Жирлек территорияләрен чистарту тәртибе, төзекләндерү эшләре исемлеге һәм аларны үтәү, жирлек территориясен жыештыру һәм карап тотуга карата гомуми таләпләр

97. Жирлек территориясен жыештыру һәм карап тоту вакыты:

1) жәйге чорда - 15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;

2) кышкы чорда - 15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.

Өлеге срокларга һава шартларына бәйлә рөвештә Башкарма комитет тарафыннан төзәтмәләр кертелергә мөмкин.

97. Авыл жирлегә территориясен жыештыру үткөрү юлы белән башкарыла торган эшләр:

1) жирлек территориясен карап тоту, жыештыру буенча системалы эшләр;

2) Башкарма комитетның хокукый актлары нигезендә бердәм масса күләм чаралар (өмөләр).

98. Жәйге чорда жирлек территориясен жыештыру, юу, су сибү һәм башка эшләр башкару максатыннан башкарыла торган эшләр:

1) ясалма өслекле территорияләрне себерү (коры һава шартларында су сибү), урам-юл чөлтөрә объектларының, ясалма өслекле, яңгыр канализациясе белән тәэмин ителгән башка территорияләрнең тузанын һәм юл катламнарын юдыру. Юл катламнарын, мөйданнарын, тротуарларны һәм ясалма өслекле башка территорияләрне юу катламның бөтен киңлегендә башкарыла;

2) яңғыр сулары канализациясенә рәшәткәсен чистарту;
3) чүпне бөтен территориядән жыю;
4) ел саен 1 июньгә кадәр кече архитектура формаларын, бакча һәм урам жиһазлары, урналар, спорт һәм балалар мәйданчыклары, коймалар, бордюрларны буяу;
5) гомуми файдаланудагы территорияләрдә даими рәвештә үләнне чабу (үлән 15 см дан артык озынлыкта булганда), файдаланылышы чикләнгән һәм махсус билгеләнештәгә яшелләнделерелгән территорияләрдән тыш, чабылган үләнне тәүлек эчендә жыештыру;

6) тәүлегенә бер тапкыр коелган яфракларны жыю һәм чыгару;

7) юганнан соң бордюр лотокларын чүптән арындыру.

100. Гомуми файдаланудагы территорияне кышкы чорда жыештыру:

1) юл өслекләрен һәм тротуарларны кардан, боздан һәм чүп-чардан чистарту;

2) тайгак яки бозлавык булганда жәяүлеләр зоналарына, баскычларга ком сибү, юл катламнарын бозлавыкка каршы материал белән эшкәртү;

3) язгы чорда карны көпшәкләндерү һәм кар суларын агызуны оештыру.

101. Жирлек территориясендә башкарыла торган жыештыру эшләренә технологиясе һәм режимы һава шартларына бәйсез рәвештә транспорт чаралары һәм жәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәзмин итәргә тиеш.

102. Кышкы чорда тротуарларны, жир өсте кичүләрен, баскычларны жыештыру үзенчәлекләре:

1) кар күп яуган чорда тротуарлар, жир өсте кичүләре, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртеләргә һәм чистартылырга тиеш;

2) бозлавыкка каршы материаллар белән беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар эшкәртелә.

3) бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү вакыты бозлавык барлыкка килү ачыкланганнан соң дүрт сәгатәтән дә соңрак башкарылмаска тиеш;

4) пычрак калдыклар һәм химик реагентлар белән пычранмаган көпшәк карны, яшел утыртмаларны сакланганда һәм кар суларын агызуны тәзмин иткәндә, газон яки бу максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарга өяргә рөхсәт ителә.

103. Жирлек территориясендә рөхсәт ителми:

1) урамнарын, мәйданнар, яшел утыртмалар булган урыннар, скверлар, парклар, газоннар, пляжлар һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләргә чүпләү;

2) гәмәлдәге законнар нигезендә жирләү урыннарыннан читтә гомуми файдалану территорияләрендә мемориаль корылмалар (истәлекле корылмалар, чардуганнар) урнаштыру;

3) өлегә максатлар өчен каралмаган урыннарда, шул исәптән муниципаль жәмәгать транспорты маршрутларының соңгы пунктларында салонны юу, чистарту һәм транспорт чараларына техник хезмәт күрсәтү;

4) биналар һәм корылмалар, һәйкәлләр, мемориаль такталар, агачлар, куаклар, кече архитектура формалары һәм башка төзекләндерү элементларын жимерү һәм зыян китерү, шулай ук аларны үзбелдекле үзгәртеп кору һәм урнаштыру;

5) жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, стеналарда, баганаларда, коймаларда (киртәләрдә) һәм бу максатлар өчен каралмаган башка объектларда мөгълүмат-басма продукция, граффити урнаштыру;

6) бирелгән жир кишәрлекләргә чикләреннән һәм (яки) киртәләреннән читтә күчемле мөлкәт саклау;

7) сәнегать товарларын һәм башка сәүдә предметларын тротуарларда, газоннарда, юлларда урнаштыру;

8) карны билгеләнмәгән урыннарда өю;

9) тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар куеп, юл һәм тротуарларны үзбелдекле ябып кую.

10) калдыкларны, чүп-чарны һәм башка төрле калдыкларны турыдан-туры кырларга, бакчаларга, урманнарда, сазлыкларга, паркларга, газоннарда, су объектларына һәм аларның яр буе сак полсаларына һәм башка билгеләнмәгән урыннарда чыгару һәм ташлау. Чүп-чар ташлаганда машина йөртүченә үзә белән, хәрәкәт маршрутын һәм калдыкларны тапшыру урынын күрсәтеп, документлары булырга тиеш. Маршруттан тайпылу рөхсәт ителми.

Жирлек территориясендә калдыклар (чүп-чар, кар, жир һ.б.) моның өчен билгеләнгән урыннардан читтә ташланган очракта, мондый хокук бозуларга юл куйган затлар ачыкланган житешсезлекләргә 10 көннән дә артмаган срокта бетерү буенча чаралар күрә.

104. Рөхсәтсез урыннарда калдыклар ташлаган затлар өлегә территорияне үз хисабына жыештырырга һәм чистартырга, кирәк булганда, жир кишәрлеген рекультивацияләргә тиеш. 20 тәүлек эчендә калдыкларны ташлаучы кеше табылмый икән, аларны юкка чыгару өлегә территорияне жыештыру өчен җаваплы оешмага йөкләнә.

105. Муниципаль миләктә булган жир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) барлыкка килгән рөхсәтсез чүпләкләрне бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәзмин ителә.

Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын жыештыру

106. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юллар) жыештыру машиналар йөрү өлешен, тротуарларны, туктау урыннарын, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын (парковка кесәләрен), ясалма юл корылмаларын даими чистарту, кар һәм боздан арындыруны үз эченә ала.

107. Язгы-жәйге чорда юлларны жыештыру юуны, су сибүне, тузанны бетерүне үз эченө ала.

Көзге-кышкы чорда юлларны жыештыру чүп-чардан, кар һәм боздан арындыруны, юлларга ком-тоз катнашмасы сибүне, тротуарларга қоры ком сибүне күздө тотта.

108. Юл буенда урнашкан чүп савытларын чистарту көненө бер тапкырдан да ким булырга тиеш түгел, ө тукталыш мәйданчыкларында көнгө ике тапкыр башкарыла.

109. Жәмөгать транспортын көтү павильоннары юылган, буялган, рөхсәтсез ябыштырылган мөгълүмати-басма продукцияден, граффитидан арындырылган булырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш.

110. Аерым элементлар буенча юлларны жәйге жыештыру буенча таләпләр:

1) машиналар йөрү өлеше төрле пычрактан тулысынча чистартылырга тиеш. Жайга салу линияләре белән билгеләнгән күчеш, резерв полосалары ком һәм вак чүп-чарлардан даими чистартылырга тиеш;

2) ике метрлы лоток зоналары комлы һәм пычрак булырга тиеш түгел. Махсус машиналарның эш цикллари арасында ком һәм төрле вак-төяк чүп-чар белән берникадер пычрану рөхсәт ителә.

3) юл кырыйлары зур габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чарлардан чистартылырга тиеш;

111. Юлларны кышкы жыештыру буенча таләпләр:

1) кышкы чорда юлларны жыештыру түбөндөгеләрне үз эченө ала:

2) юлларның машина йөрү өлешен, жәмөгать транспортын көтү тукталышларын кардан һәм боздан чистарту, карны себерү, өеп кую һәм чыгару;

112. Рөхсәт ителми:

1) юл йөрү өлешен жыештыручы зат белән килешү булмаганда һәм шулай ук 8.00 сөгатьтән соң тротуарларга, юллар һәм аларның машиналар йөри торган өлешенө квартал эчендөгө юллардан, ишегалды территорияләреннән, предприятие, оешма территорияләреннән, төзелеш мәйданчыкларыннан, сөүдө объектларыннан кар чыгару;

2) тротуарларда, жәмөгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка жөяүлеләр зоналарында һәм яшел утыртмалар булган территорияләрдө бозлавыкка каршы реагент сыйфатында техник тоз һәм сыек хлорлы кальций куллану;

3) пычрак ком-тоз катнашмаларын, шулай ук ватылган бозны газоннарга, чөчөклөкүргө, куакларга һәм башка яшел утыртмаларга салу;

4) карны билгеләнгән төр типтө килештерелмөгән урыннарга өю;

5) кар өемнөре ясау;

6) юллар һәм урамнар киселешендө бер биеклектө һәм тимер юлны аркылы чыгу урыннары янында өчпочмаклы күз күреме зонасында;

7) жәмөгать транспортын көтү тукталышыннан 20 метрга якынак;

8) транспорт коймалары яки биек бордюр белән жиһазландырылган юл участокларында;

9) тротуарларда;

10) якын-тирө территорияләргө керү юлында;

11) автомобиль төгөрмөчләре белән пычрату;

12) грунт, чүп-чарны, юеш төзелеш материалларын, киселгән агачларны брезент яки юлларны пычратуны булдырмый торган башка материал белән капламыйча ташу, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эретмөләрне (шул исәптән цементлы-комлы эремөне, известь, бетон катнашмаларын) транспорт белән чыгару.

Ял итү урыннарын төзекләндерү һәм жыештыру

113. Ял итү һәм кешеләр күп жыела торган урыннарда түбөндөгеләр керө:

1) жирлек урманнарында, пляжларда оештырылган мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары;

2) актив ял итү һәм тамаша чаралары урыннары-стадионнар, уен комплекслари, сөхнө мәйданчыклары һәм башкалар;

3) сөүдө объектлары территорияләре (ваклап сату базарлары, сөүдө комплекслари, стационар булмаган ваклап сату чөлтөре объектлары комплекслари), жәмөгать туклануы, социаль-мөдөни билгелөнөштөгө, көнкүрөш хөзмөтө күрсөтү объектлары территорияләре;

4) административ һәм ижтимагыый биналар, учреждениеләр янындагы территорияләр.

114. Паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрне жыештыру:

- кышкы чорда паркларда, бакчаларында, скверларда, бульварларда һәм башка ял итү зоналарында юлларны чистартканда, яшел үсентеләрнең сакланышы һәм кар сулары агуны тээмин иткөн очрактарда, алдан ук шушы максатлар өчен билгеләнгән урыннарда вакытлыча кар туплау рөхсәт ителө.

115. Ваклап сату базарларын жыештыру һәм санитар карап тоту:

1) ваклап сату базарлары территорияләре (алга таба - базар) төзекләндерелергө, бөдрөфләр, хужалык һәм контейнер мәйданчыклары, контейнерлар һәм урналар белән жиһазландырылырга, аларда каты өслөк һәм яңгыр һәм кар сулары агу урыны, шулай ук суүткөргөч һәм канализация булырга тиеш;

2) базар территориясен төп жыештыру аны япканнан соң башкарыла. Кендез каты көнкүреш калдыклары белән тулган чүп жыйгычларны чистарталар;

3) елның жэйге чорында базар территориясендө мәжбүри рөвештә атна саен юеш жыештыру башкарыла;

4) базар территориясе чүп савытлары белән 40 кв. м мейданда бер урна исәбеннән жиһазландырыла, шул ук вакытта алар арасында прилавка линиясе буйлап ара 10 метрдан артмаска тиеш;

116. Базар территориясендө һәм аның янында урнашкан оешмалар, сөүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, киосклар, сөүдә палаткалары һәм павильоннары эшчәнлегә каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү тәэминчә генә эшләве рөхсәт ителми.

117. Сөүдә һәм (яки) жәмөгәть туклануы урыннарын жыештыру һәм санитар карап тоту:

1) сөүдә һәм (яки) жәмөгәть туклануы объектлары территорияләрен тулысынча жыештыру тәүлегенә ике тапкырдан да ким башкарылырга тиеш). Кендез калдыклар белән тулган чүплекләр һәм чүп жыйгычлар чистартыла;

2) сөүдә һәм (яки) жәмөгәть туклануы объектларына керү юлында икедән дә ким булмаган бертөсле чүп савыты куела;

3) вакытлыча урам сөүдәсе урыннарында якындагы территория 10 м радиуста чистартыла. Контейнерларны һәм товарларны газоннарда һәм тротуарларда сакларга рөхсәт ителми.

4) калдыкларны вакытында чыгару тәэмин ителә.

118. Башка сөүдә мейданчылары, стационар булмаган ваклап сату чөлтәре, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектлар территорияләрен жыештыру елның жылы вакытында алар ябылганнан соң башкарыла. Агымдагы жыештыру көн дәвамында башкарыла. Кендәлек көнкүреш калдыкларын чыгару тәэмин ителә.

119. Халык күпләп ял итә торган урыннарын тәзекләндерү:

1) кешеләрнең күпләп ял итү һәм яшәү урыннарын территориясендө тәзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегә каты өслекләрдән, яшеллөндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм контейнерлар, урам техник жиһазлары, яктырту жиһазлары, архитектура-декоратив яктырту жиһазлары, яшеллөндерү участкаларын, саклау элементларын (металл коймалар, махсус каплагычлар) үз эченә ала;

2) кешеләр күпләп ял итә торган һәм күңел ача торган барлык территорияләрдө, пляжлардан тыш, каты өслек яки утыртылган үлән яки яшел утыртмалар булырга тиеш;

3) ял итү һәм кешеләр күпләп жыела торган территорияләрдө яшеллөндерү участкаларын чөчөк түтәлләре, газоннар, ялгыз яки төркемле үсемлекләр, вертикаль, күп яруслы үсемлекләр белән яшеллөндерүнең мобиль формалары рөвешендө планлаштырырга кирәк;

4) кешеләр күпләп ял итү һәм күңел ачу урыннарын эшли торган бөдрөф кабиналары белән тәэмин ителергә тиеш;

5) фонтан, буалар, елга ярлары, ял итү урыннарын пычранган саен чистартылырга тиеш;

6) массакуләм чаралар үткөргөндө, аларны оештыручылар чараны үткөрү урынын жыештыруны һәм тәзекләндерү эшләрен торгызуны тәэмин итәргә тиеш. Чараны үткөрү урынын жыештыру һәм тәзекләндерү эшләрен торгызу тәртибе чараны үткөрүгә тиешле рөхсәт алу стадиясендө билгеләнә.

120. Халык күпләп ял итә торган территорияләрдө түбәндөгеләр рөхсәт ителми:

1) билгеләнмәгән урыннарда сөүдә жиһазлары саклау;

2) территорияне житештерү һәм куллану калдыклары белән чүпләү;

3) автотранспорт чараларын юу һәм ремонтлау, файдаланылган ягулык-майлау сыектыкларын агызу;

4) автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар оештыру, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштыру;

5) газоннар, табигый һәм ясалма яшеллөндерү объектларын зарарлау;

6) кече архитектура формалары күчерү һәм вату;

7) су, квас һәм сыра цистерналарыннан сыек продукт калдыкларын тротуарларга, газоннарда һәм юлларга агызу;

8) автотранспорт чаралары өчен рөхсәтсез түлөүле парковкалар оештыру;

9) стационар булмаган объектларны үзбелдекле урнаштыру;

10) тротуарларның асфальт-бетон өслеген, якын-тирә яшел зоналарның һәм территорияләрне тәзекләндерүнең башка элементларының бөтенлеген бозу;

11) территориядө сөүдә-суыткыч жиһазлары урнаштыру;

12) идарәче оешмалар белән каты коммуналь калдыкларны жыю өчен килешү булмаса, халыктан каты коммуналь калдыкларны жыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга) чүп-чар тутыру;

13) тротуарларны корылмалар һәм башка жайланмаларның тимер-бетон блоклары, багана, коймалар, шлагбаумнар урнаштыру юлы белән рөхсәтсез каплау;

14) сөүдә объектыннан читтә товар кую;

15) учак ягу, шул исәптән ачык ут куллануны күздө тоткан чаралар үткөрү, мангаллар һәм ачык ут ярдәмендө ризык эшкөртү өчен башка жайланмалар куллану.

Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен жыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

121. Йорт яны территориясен жыештыру:

- 1) жыештыру түбәндәге тәртиптә үткәрелергә тиеш: тротуарларны, жәяүлеләр юлларын (бозлавык һәм тайгак булган очракта - ком сибү), ө аннары ишегалды территорияләрен жыештыру;
- 2) жыештыру, кар яву вакытында башкарыла торган кар чистартудан тыш, эшләр 8.00 сәгатькә кадәр башкарыла.

Механикаләштырылган жыештыруны машина 4 км/сәг. тизлектә барганда, көндәзгә вакытта үткәргәргә рөхсәт ителә.

122. Жәйге жыештыру:

- 1) йорт яны территорияләрен жәйге жыештыру: себерү, юу яки су сиптерү, махсус машиналар ярдәмендә күбесенчә иртән, соң, кичке сәгатьләрдә башкарылырга тиеш;
- 2) тротуарларның лотоклы полоса белән чиктәш ачык урыннарын гына һәм биналардан урамның машиналар йөрү өлешенә таба юнәлештә юарга кирәк;
- 3) көннең эссе вакытында тротуарларга су сибү кирәк булган саен, әмма тәүлегенә кимендә ике тапкыр башкарылырга тиеш.

123. Кышкы жыештыру:

- 1) түбәләрдә тупланган кар вакытында жиргә ташланырга һәм лотоклы полосага салынырга, ө киң тротуарларда - өемнәргә жыелырга тиеш;
- 2) жыештырыла торган кар тротуарлардан машиналар йөри торган өлешкә - лотоклы полосага, ө ишегалларында-жыелу урыннарына салынырга тиеш;
- 3) квартал эчендәге юллардан чыгарылган карны борт ташына параллель рәвештә урнашкан өемнәргә салырга яки роторлы кар чистарткычлар ярдәмендә юл буйлап урнаштырырга кирәк;
- 4) 6 метрдан артык киңлектәге тротуарларда, урамнарның машиналар йөри торган өлешеннән газоннар белән аерып алынган урыннарда карны алга таба чыгару өчен тротуар уртасына таба салырга рөхсәт ителә;

5) тротуарларда карны өемнәргә салу кар явып узганнан соң алты сәгатьтән дә соңга калмыйча, ө калган территорияләрдә 12 сәгатьтән дә соңга калмыйча төгәлләнергә тиеш;

6) ишегалларында, квартал эчендәге юлларда, газоннарда һәм жәяүлеләрнең ирекле хәрәкәтенә һәм автотранспортның йөрүенә комачауламый торган ирекле территорияләрдә, яшел зоналарны саклаганда һәм кар суларын агызуны тәэмин иткәндә, ком-тоз катнашмалары белән пычранмаган карны салу рөхсәт ителә;

7) тротуарларны һәм квартал эчендәге юлларны кулдан чистартканда кар тулысынча кырып жыелырга тиеш. Камилләштерелгән өслекләр булмаганда, аны алга таба тыгызлау өчен кар катламы калдырып жыештырырга кирәк;

8) тайгак булганда, юл катламнарын ком-тоз катнашмасы белән эшкәртү норма буенча метрга 0,2-0,3 кг исәбеннән сиптереп башкарылырга тиеш;

9) бозлы урыннарны чистартканнан соң барлыкка килгән калдыклар газонга, агачлар астына яисә ачык грунтка элекмичә чыгарылырга тиеш.

124. Яз житү белән башкарыла торган эшләр:

- 1) кар суларын агызу өчен кирәк булган канауларны юдырту һәм чистарту;
- 2) кар суын системалы рәвештә люкларга һәм яңгыр челтәрнең кабул итү коеларына кудырту;
- 3) кар эреп беткәннән соң ишегалды территорияләрен калган кардан, боздан һәм чүп-чардан чистарту.

125. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен карап тоту:

1) күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба-йорт яны территориясен) карап тоту түбәндәгеләренә үз эченә ала:

- 2) даими жыештыру;
- 3) люкларны ремонтлау һәм чистарту, кар һәм яңгыр сулары коеларын, дренажларны рәшәткәләү;
- 4) янғын вакытында инженерлык челтәрләренә күзәтү коеларын су белән тәэмин итү чыганаclarына (гидрантларга, сулыкларга һ.б.) тоткарлыксыз керү мөмкинлеген булдыру;
- 5) каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыклары жыю һәм чыгару;
- 6) яшелләндерү һәм булган яшел утыртмаларны тәрбияләү;
- 7) кече архитектура формаларынын карап тоту, агымдагы һәм капитал ремонт эшләре башкару.

126. Калдыкларның барлык төрләре контейнер мөйданчыкларына куелган су үткәрми торган капкачлы контейнерлар һәм бункерларга тиешле нормаларга туры китереп һәм тиешле күләмдә салынырга тиеш.

127. Күпфатирлы йортларда яшөүче гражданның бурычлары:

- 1) йорт яны территорияләрендә чисталык һәм тәртип сакларга;
- 2) каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус контейнерларга һәм махсус мөйданчыкларга гына ташларга.

128. Идарәче оешмалар түбәндәгеләренә тәэмин итәргә тиеш:

- 1) каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру, канализациясез биналарда сыек көнкүреш калдыклары өчен жыентыклар ясау;

- 2) каты көнкүрөш һәм зур габаритлы калдыктарны расланган график нигезендө чыгару;
 - 3) контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер мөйданчыктарын, аларга керү урыннарын чиста һәм төзөк хәлдә тоту;
 - 4) подъездларга керү юлларын чүп-чардан арындыру, эскөмияләр урнаштыру һәм аларны вакытында чистарту;
 - 5) тайгак участкаларны ком - тоз һәм (яки) бозлавыйка каршы махсус катнашмалар белән эшкөртү;
 - 6) яшел утыртмаларны һәм газоннарны саклау һәм карап тоту;
 - 7) тышкы яктырту чараларын төзөк хәлдә тоту һәм аларны караңгы төшү белән кабызу.
129. Йорт яны территориясендө рөхсәт ителми:
- 1) яфракларны, калдыктарның теләсә нинди төрлөрөн һәм чүп-чарны яндыру;
 - 2) киём-салым, келәмнәр һәм башка предметларны хужалык мөйданыннан читкә элөп кую;
 - 3) контейнер мөйданчыктарына керү юлларын каплау;
 - 4) урам һәм юлларның машиналар йөри торган өлөшенө, тротуарларга, газоннарга һәм яшел зоналарга контейнерлар (бункерлар) кую;
 - 5) билгеләнгән тәртипне бозып, йорт яны территорияләренөң коймаларын үзбелдекле урнаштыру;
 - 6) ишегалды корылмаларын үзбелдекле төзү;
 - 7) йорт яны территориясен металл, көнкүрөш һәм төзелеш калдыктары һәм материаллар, шлак, көл һәм башка житештерү һәм куллану калдыктары белән чүплөү;
 - 8) ташландык сулар түгү, калдыктар һәм чүп-чар ташлау;
 - 9) автотранспорт чараларын кую өчен түлөүле стоянка оештырыру;
 - 10) тимер-бетон блоктар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән квартал эчендөгө юлларны рөхсәтсөз каплау;
 - 11) автомашиналар юу, ягулык һәм майлау материалларын агузу, тормоз һәм двигательләр ремонтлау, тавыш көйлөү эшләрө башкару;
 - 12) кешеләр сөламөтлегенө һәм өйлөнө-тирө мохиткө тискөрө йогынты ясый торган теләсә нинди эшләр башкару;
 - 13) сөүдө һәм жөмөгөтө туклануы предприятелиләрө, палаткалар, киосктар, ларектар, мини-базарлар, павильоннар, жөйгө кафелар, житештерү объектлары, автомобильләр, көнкүрөш техникасын, аяк киёмөн вак-төяк ремонтлау предприятелиләрө, автостоянка урнаштыру;
 - 14) транспорт белән йорт яны территориясенөң ишегалды эчендөгө юлларыннан бару;
 - 15) учак ягу, шул исәптөн ачык уттан файдалануны күздө тоткан чаралар үткөрү, мангаллар һәм ачык ут ярдөмөндө ризык эшкөртү өчен башка жайланмалар куллану.
 - 16) ел фасылына карамастан, транспорт чараларын, шул исәптөн сүтелгән (төзөк булмаган) яшеллөндөрөлгөн территориялөргө, балалар, спорт һәм хужалык мөйданчыктарына кую.

Тиешлө тәртиптө төзелгән һәм дөүлөт кадастр исәбенө куелган жир кишөрлеклөрөнөң милөкчеләрө, әгәр Россия Федерациясө законнарында каралган мөжбүри талөпләрнө бозмасалар, стационар булмаган сөүдө объектлары урнаштырырга мөмкин.

130. Идарөчө оешмалар тәэмин итөргө тиешлө эшләр:

- 1) яшел зоналарның сакланышын һәм бөтенлеген тәэмин итү;
- 2) жөй көнө коры һава шартларында газон, чөчөк түтөллөрө, агачлар һәм куакларга су сибү;
- 3) төзелеш материалларын, ком, чүп-чар, кар һәм боздан арындырып, газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген тәэмин итү;
- 4) агач һәм куактарны юллар челтөрөн үзгөртү һәм жиһазлар урнаштыру белән бергө, агротехник шартларны үтөп, билгеләнгән тәртиптө килештерөлгән проектлар буенча гына утырту.

131. Йорт яны территориясен төзөклөндөрү:

- 1) һөр йорт территориясендө түбөндөгөләр булырга тиеш:
- 2) киём-салым, келәмнәр һәм көнкүрөш өйбөрлөрө киптерү өчен хужалык мөйданчыгы;
- 3) өлкөннәр өчен ял итү мөйданчыгы;
- 4) балаларның жөйгө һәм кышкы ялы өчен кирөклө яшеллөндөрөлгән, кечө архитектура формалары булган, кирөклө жиһазлар белән тәэмин ителгән уен һәм спорт мөйданчыктары.

132. Әгәр территориянөң күлөмө мөмкинлек бирө икөн, участок чиклөрөндө этләрнө йөртү өчен мөйданчык булырга мөмкин.

133. Йортлар подъездлары каршындагы мөйданчыктар, юлның машиналар йөрү өлөшлөрө һәм жөяүлөләр юллары каты өслөклө булырга тиеш. Каты өслөк ясаганда кар һәм яңгыр сулары агып китү мөмкинлегө каралырга тиеш.

134. Торак йортларга урнаштырылган жөмөгөтө билгелөнөшөндөгө биналарданың йортның торак өлөшөннөн изоляциялөнгән керү юллары булырга тиеш, шул ук вакытта персонал автотранспорты ишегалды территориясеннөн читкө куелырга тиеш.

135. Жөмөгөтө өчен билгелөнгән биналарга тәрөзөлөр һәм фатирларга керү урыннары урнашкан торак йорт ишегалды ягыннан материаллар, продукция төяү рөхсәт ителми. Төяү эшлөрөн торак йортларның тәрөзөлөрө булмаган ян ягыннан, жир асты тоннельлөрөннөн яки ябык дебаркадерлардан, юллар ягыннан башкарырга кирөк.

136. Транспорт чараларын квартал эчендөгө территориялөрдө урнаштыру кешеләр, шулай ук жыештыру һәм махсус техника йөрөрлек булырга тиеш.

Шәхси торақ төзелеш территорияләрен җыештыру

137. Торақ йорт хужалары җир кишәрлеген көн саен җыештыралар (шул исәптән кардан), үләнне вақытында чабалар (15 см дан артык озынлыкта булганда) һәм чабылган үләнне тәүлек дәвамында җыялар.

138. Рәхсәт ителми:

- 1) йорт биләмәсеннән читкә кар чыгару, чүп-чар ташлау, йорт тирәсенә сыек көнкүреш калдыклары ағызу;
- 2) кар һәм ватылган бозны ишегалды территориясеннән юлларның йөрү өлешенә чыгару;
- 3) йорт территориясеннән читтә төрле калдыклар һәм чүп-чар яндыру;
- 4) йорт яны территориясендә үзбелдекле коймалар кую;
- 5) яқын-тирә территорияне металл, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак һәм көл һәм башка җитештерү һәм куллану калдыклары белән чүпләү;
- 6) юлларны корылмалар һәм башка җайланмаларга тимер-бетон блоklar, багана, коймалар, шлагбаумнар урнаштыру юлы белән үзбелдекле каплау;
- 7) кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясыя торган теләсә нинди башка эшләр башкару.

Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

139. Территорияне төзекләндерүнең аерылгысыз компоненты булган территорияне төзекләндерү элементлары булу гамәлдәге закон таләпләренә туры китереп проект документларында эшләнергә һәм каралырга тиеш.

Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзекләндерү элементларына проект документлары мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт тарафыннан саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килештерелә.

Территорияне озак яки даими файдаланудагы стационар төзекләндерү элементлары аларны кулдан күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен беркетелергә тиеш.

140. Төзекләндерү элементларын карап тоту, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертеп, төзекләндерү элементлары хужалары башкара.

Яшелләндерү

141. Яшел үсентеләр территорияне төзекләндерүнең мәҗбүри элементы булып тора. Төзекләндерү эшләрен башкарганда яшел үсентеләрне мөмкин кадәр саклап калырга кирәк.

142. Җирлек территориясендә яшелләндерүнең ике төре кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләренә грунтка утырту һәм мобиль - махсус күчмә савытларга утырту (контейнерлар, вазоннар һ.б.)

Стационар һәм мобиль яшелләндерү архитектура-ландшафт объектларын (газоннар, бакчалар, чөчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар) төзү өчен рельефның табиғый һәм ясалма элементларында, түбәләрдә (түбә яшелләндерү), биналарның һәм корылмаларның фасадларында (вертикаль яшелләндерү) кулланалар.

143. Яшелләндерү объектларын карап тоту - ул яшел утыртмаларны һәм яшелләндерелгән территорияләренә төзекләндерү элементларын карап тоту, зур булмаган деформацияләренә һәм күләмле корылмаларның конструктив элементларын килгән зыянны бетерү, шулай ук җәйге һәм кышкы чорда күчмә кече формаларны җыештыру эшләре комплексы.

Яшелләндерү объектларында эшләр башкаруга карата таләпләр:

- 1) яшелләндерү объектлары янында төзелеш мәйданларын оештырганда проектта билгеләнгән яшел утыртмаларның бөтенлеген саклау буенча чаралар күрергә кирәк. Агачларның аскы киң ботакларын кисү, агач көүсәләрен саклау максатында бөйләү, киртәләп алу, куаклар ябалдашларын бөйләү, юллар һәм транспорт чаралары һәм башка техника стоянкалары янында урнашкан утыртмалар астындагы җиргә тыгызланмасын өчен вак таш салу;
- 2) территорияне вертикаль планлаштыру, җир асты коммуникацияләрен салу, юллар, тротуарларны төзекләндерү яшелләндерү алдыннан төгәлләнергә тиеш;
- 3) туфрак катламын бозу белән бөйлә ремонт, төзелеш һәм башка эшләр башкарганда туфракның уңдырышлы катламын читкә алып торырга һәм аны киләчәктә файдалану өчен сакларга кирәк. Югарыда күрсәтелгән эшләренә башкару тәмамланганнан соң, бозылган җир кишәрлекләрен һәм утыртмаларны яңадан торгызырга кирәк. Торгызу эшләре эшләр башкару проектында каралырга тиеш;
- 4) яфрактарны һәм үләнне күчкә җыярга һәм киләчәктә компост ясарга яки билгеләнгән тәртиптә чыгарырга кирәк.

144. Яшелләндерү объектларын карап тоту - яшел утыртмаларны һәм яшелләндерелгән территорияләренә төзекләндерү, зур булмаган кимчеләкләрне бетерү, шулай ук җәйге һәм кышкы чорда күчмә кече формаларны җыештыру.

Яшел утыртмалар хужаларының бурычлары:

- 1) яшел утыртмаларның сакланышын һәм аларны квалификацияле карауны тәэмин итү;
- 2) елның җәй айларында коры һава шартларында газоннар, чөчәк түтәлләре, агачлар һәм куакларга су сибүне тәэмин итү;
- 3) газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген тәэмин итү;

4) сулыклар булган очракта, яшеллендеру объектларында аларны чиста тотарга һәм аларны 10 елга бер тапкырдан да ким булмаган ешлыкта капитал чистарту;

145. Яшеллендерелген территорияләрдә рехсәт ителми:

1) эшченлеген һәм хезмәт күрсәтүне тәэмин итү өчен билгеләнгән төзелешләрдән тыш, төзелеш эшләре башкару;

2) үзбелдекле агач һәм куяклар утырту, газоннарны һәм чөчөкләкләрне юк итү;

3) агачларга һәм башка яшел утыртмаларга гамак, таган, турниклар, кер юу өчен бау, реклама һәм мәгълүмат щитлары һәм табличкалар, реклама һәм башка мәгълүмат урнаштыру өчен билгеләнгән конструкцияләр, объектларга хәрәкәт итү юнәлешен күрсәтүче билгеләр, афишалар, белдерүләр, агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати тәэмин итү чаралары элү;

4) ел фасылына карамастан, стационар булмаган объектлар, шулай ук юл сервисы объектлары урнаштыру;

5) төзелеш һәм башка материаллар, калдыклар, чүп-чар, бозлавыкка каршы материаллар һәм башка зарарлы матдәләр, шулай ук ком һәм бозлавыкка каршы реагентлар белән пычранган кар, боз булу;

6) бакчалар казу;

7) йорт хайваннарын газоннарында һәм чөчөк түтәлләрендә йөртү;

8) яфракларны, үләнне, ботакларны яндыру, шулай ук аларны лотокларга һәм башка су үткөрү жайланмаларына тутыру;

9) чүп-чарны газоннарга ташлау;

10) учак ягу, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткөрү, мангаллар һәм ачык ут ярдәмендә ризык эшкөртү өчен башка жайланмалар куллану;

11) агачларны сок, сумала чыгару өчен кисү, аларга башка механик жәрәхәтләр ясарга;

12) яшеллендеру территорияләрендә урнашкан скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт жиһазларын жимерү;

13) агачларның тамырларын күрсәсеннән 1,5 метрдан да якин казу һәм агачларның муентыкларын жир яки төзелеш калдыклары белән күмү.

14) транспорт чараларын газоннарга һәм чөчөкләкләргә кертеп кую, мәжбүри торгызу эшләрен башкару шарты белән өлеге территорияләрдә кирәкле эшләргә башкару очрактарыннан тыш.

Коймалар

146. Коймалар урнаштыру төзекләндерүнең өстәмә элементы.

147. Коймалар түбәндәге төрләрдә була:

1) билгеләнеше буенча (декоратив, саклагыч, аларның берлеге);

2) биеклеген буенча (төбәнәк-1,0 м, урта-1,1-1,7 м, биек-1,8-3,0 м);

3) материалның төре (металл, тимер-бетон һәм башкалар);

4) күз күрәме дәрәжәсе буенча (үтә күрәнмәле, күрәнми торган);

5) стационар дәрәжә (даими, вакытлы, күчмә) һәм башка төрле коймалар.

Коймаларны проектлау аларның урнашу урынына һәм гамәлдәге дөүләт стандартларына, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларына, индивидуаль проектларга туры китереп башкарыла.

148. Мәдәни мирас объектлары территорияләрен койма белән өйләндереп алуны өлеге территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарырга кирәк.

Өслек капламнары

149. Өслек капламнары жирлек территориясендә имин һәм уңайлы хәрәкәтне тәэмин итә, шулай ук жирлек төзелешенең архитектур үзгәртү формалаштыра.

Төзекләндерү максатлары өчен түбәндәге капламнар билгеләнгән:

1) каты (капиталь) капламнар-монолит яки жыелма капламнар, шул исәптән асфальт-бетоннан, цемент-бетоннан, табиғый ташлардан;

2) табиғый яки ясалма сибелүчән материалдан (шул исәптән ком, вак таш, керамзит, резина) башкарыла торган йомшак капламнар-табиғый халәттә, тыгызланган яки ныгытылган материаллы коры катнашмалар;

3) газон капламнары - үлән капламын өзерләү һәм утырту буенча махсус технологияләр буенча башкарыла торган каплам;

4) капламнар берләшкән катнаш капламнар (рәшәткәле плитка яки газон рәшәткәсе, газонга күмелгән яки йомшак каплам).

150. Каплам төрләрен сайлап алуны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк:

1) каты- проектлау вакытында гамәлдә булган яңгынга каршы таләпләргә исәпкә алып, мөмкин булган чик йөкләнешенә, характерны һәм хәрәкәт составын исәпкә алып;

2) йомшак - аерым территорияләргә төзекләндергәндә аларның үзенчәлекләрен исәпкә алып (шул исәптән балалар, спорт майданчыклары, этләргә йөртү өчен майданчыклар, жәяүлеләр йөрү юллары);

3) экологик яктан аеруча отышлы газон капламы.

Каты төрлөрөнөң өслеге тайгак булмаска тиеш (коры вакытта электерү үзлеге 0,6, юештө-0,4 коэффицентлы).

Өслекләр тоташу

151. Пандуслар, баскычлар, басмалар, борт ташлары өслекләр тоташуга керө.

Борт ташлары

152. Борт ташлары тротуар һәм машиналар йөрү өлөшө кисешкән урында 150мм дан артык булмаган биюеклектө урнаштырылырга һәм ремонт вакытында сакланырга тиеш.

Газоннарда транспорт чараларын кертмөү максатында, ул урыннарда борт ташларын биюгрөк итеп урнаштыру рөхсөт ителө.

Газон белән жөяүлөлөр юлы кисешкән урыннарда, газоннарны пычрактан һәм чүптөн саклау максатыннан, 0,5 м арада 50мм чыгып торучы бакча бортлары ясарга мөмкин.

Жөяүлөлөр зоналары территориясендө төрлө өслеклөрне тоташтыру өчен табигый материаллардан (кирпеч, агач, керамика) файдаланырга мөмкин.

Баскычлар, басмалар, пандуслар

153. Жөяүлөлөр юлы 60 промиллдан артык авышлыкта булганда, баскычлар урнаштыруны күздө тотарга кирөк.

Сөламөтлек саклау учреждениелөре һәм башка объектлар урнашкан урыннарда жөяүлөлөр юлларында, инвалидлар һәм картлар йортларында авышлык 50 промиллдан артык булганда баскычлар һәм пандус ясарга кирөк.

Бордюр пандусының авышлыгы 1: 12 кабул ителө.

Төшү һәм менү өчен баскычларның беренче басмаларын ачык контраст буяулар белән аерып буярга кирөк.

Тышкы баскычларның барлык басмалары бер марш чиклөрөндө баскычларның киңлегө һәм биюеклегө буенча бөртөрлө билгелөнө.

Гражданнар өчен пандус конструкцияләре булмаса, 75 мм биюеклектөгө киртөлө бортик һәм тоткычлар ясарга кирөк.

Пандусның башында һәм ахырында горизонталь юл өлөшлөре тирө-юньдөгө өслеклөрдөн текстура һәм төс белән аерылып тора.

Баскычлар яки пандусларның ике ягы буйлап кул белән тотыну өчен 800-920 мм биюеклектө, стенадан 40 мм ераклыкта, түгөрөк яки турыпочмаклы рөвештө тоткыч ясала.

Мөйданчыклар

154. Жирлек территориясендө түбөндөгө мөйданчыклар була: балалар уеннары, өлкөннөр өчен ял итү, спорт белән шөгильлөнү, чүп жыйгычлар урнаштыру, этлөрне урамда йөртү һәм өйрөтү, автомобиль стоянкалары.

Төркөлгөн мөдөни мирас һөйкөллөре һәм махсус сакланучан табигать территорияләре зоналары чиклөрөндө мөйданчыклар урнаштыру һөйкөллөрне саклау, табигатьтөн файдалану һәм өйлөнө-тирө мохитне саклау буенча вөкалөтлө органнар белән килештерелөп башкарыла.

Йорт яны территорияләре, кагыйдө буларак, балалар өчен уен һәм спорт мөйданчыклары белән төзмин ителөргө тиеш. Мөйданчыклар төзөк һәм имгөнү куркынычы булмаган инвентарь белән төзмин ителөргө тиеш.

Балалар мөйданчыклары

155. Балалар мөйданчыклары төрлө яшь төркөмнөре өчен аерым мөйданчыклар яки яшь мөнфөгатьлөрөнө кагылышлы комплекслы уен мөйданчыклары буларак оештырыла.

Балалар мөйданчыгында территорияне төзөклөндөрү элементларының мөжбүри исемлегө түбөндөгөлөрне үз эченө ала: йомшак өслөк төрлөре, газонлы мөйданчык өслөгөн тоташтыру элементлары, яшеллөндөрү, уен жиһазлары, эскөмиялөр һәм урналар, яктырту жиһазлары.

Торак йортлар һәм ижтимагыый биналар төрөзөлөрөннөн мөктөпкөчө яшьтөгө балалар мөйданчыклары чиклөрөнө кадөр ара 10 метрдан да ким булмаска тиеш, кече һәм урта мөктөп яшөндөгөлөр өчен - 20 метрдан да ким булмаска тиеш, комплекслы уен мөйданчыклары - 40 метрдан да ким түгөл, спорт-уен комплекслары - 100 метрдан да ким булмаска тиеш.

Балалар өчен уен мөйданчыклары контейнер мөйданчыкларыныннан 20 метрдан да ким урнашмаска тиеш.

156. Балалар мөйданчыкларында түбөндөгөлөр булырга тиеш:

- 1) жөй көнө тигезлөү өчен жиргө ком салынырга тиеш;
- 2) иртөнгө якта себерелөргө һәм юешлөтелөргө тиеш;
- 3) мөйданчыкта коймалар һәм корылмаларны буяу елга бер тапкырдан да ким түгөл, ө ремонт эшлөре кирөк булганда башкарылырга тиеш;
- 4) балалар мөйданчыгы жөяүлөлөр хөрөкөтөннөн, юллардан, борылу мөйданчыкларыныннан, кунак машиналар кую стоянкаларыныннан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру мөйданчыкларыныннан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участюкларыныннан аерымланган булырга тиеш.

Имгөнүлөр булмасын өчен майдан территориясендө чыгып торган тамырлары булган яисә аскы ботакалары салынган агачлар, жир өстенө чыгып торган киселгән жиһазлар (стойкалар, фундаментлар) булу рөхсәт ителми.

Якын-тирә территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар майданчыклары территориясенә төзелеш материаллары ташу һәм урнаштыру рөхсәт ителми.

Яктырту жиһазлары, кагыйдә буларак, майданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләрә тиеш.

Яктырту жиһазларын 2,5 метрдан да түбәнрәк урнаштыру рөхсәт ителми.

Уен жиһазларын урнаштыру куркынычсызлык нормативларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.

157. Балалар майданчыкларын карап тоту һәм аларда иминлекне тәэмин итү өчен җаваплылык аларны карап тотуны гамәлгә ашыручы затларга йөкләнә.

Спорт майданчыклары

158. Спорт майданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәре өчен дә физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнә.

Спорт майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге йомшак яки газон өслеге (жәйге чорда), спорт жиһазларын үз эченә ала.

Спорт майданчыклары яшелләнделерә һәм койма белән өйләндереп алына. Яшелләнделерә майданчык периметры буенча башкарыла, вертикаль яшелләнделерә кулланырга мөмкин. Койманың биеклеге 2,5-3 м тәшкил итә, бер-берсенә карата майданчыклар тоташкан урында-1,2 м дан да ким булмаска тиеш.

Спорт жиһазлары спорт, физкультура майданчыкларында яки рекреация составында махсус жиһазландырылган жәяүлеләр юлларында урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар заводта эшләнгән яисә махсус эшкөртөлгән өслеккә бүрәнәдән һәм бруслардан эшләнгән булырга мөмкин (ярыклар, кимчелекләр булмау мөһим).

Урнаштыру вакытында сертификацияләнгән жиһазлар каталогларына таянып эш итәргә кирәк.

Ял майданчыклары

159. Торак төзелеш территориясендә өлкән буын кешеләренә тыныч ял итү һәм өстәл уеннары өчен билгеләнгән ял майданчыклары оештыру мөмкин. Торак йортларның төрәзәләреннән ял итү майданчыклары чикләренә кадәр ара 10 метрдан да ким булмаска тиеш, актив өстәл уеннары майданчыклары - 25 метрдан да ким булмаска тиеш.

Ял майданчыгында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге: каты өслек төрләре, газонлы майданчык өслеген тоташтыру элементлары, яшелләнделерә, ял итү өчен эскәмияләр һәм өстәлләр, урналар (ким дигәндә, һәр эскәмиядә берәр), яктырту жиһазлары.

Майданчыкны каплауны плитка түшәү рәвешендә проектларга тәкъдим ителә. Ял итү майданчыклары һәм балалар майданчыклары белән бергә балалар уеннары зонасында каты өслек урнаштырылуга юл куярга киңәш ителми.

Парк территорияләрендә ял итү өчен майданчыкларын үлөндә оештырырга мөмкин.

Этләрне йөртү һәм өйрәтү өчен майданчыклар

160. Этләрне йөртү өчен майданчыклар вәкаләтле органнар белән билгеләнгән тәртиптә килешенгән урыннарда урнаштырыла.

Этләрне урамда йөртү майданчыгы территориясендә төзекләндерү элементлары исемлеге: төрлө өслек төрләре, коймалар, эскәмияләр, урналар, эскрементларны утильләштерү өчен контейнер, яктырту һәм мәгълүмати жиһазлар. Периметрны яшелләнделерәгә мөмкин.

Этләрне йөртү өчен майданчыклар микрорайонның гомуми файдалану территорияләрендә яшел зоналардан читтә буш урыннарда, метрополитен линияләренә техник зоналарында һәм гомумжирлек магистральләрендә, беренче һәм икенче поясларны су белән тәэмин итү чыганакларының санитар зонасыннан читтә 110 кВт көчәнешле электр тапшыру линияләре астында урнаштырырга мөмкин.

Торак билгеләнешендә территорияләрдә урнашкан майданчыклар күләме 400-600 кв. м чикләрендә кабул ителә, башка территорияләрдә - 800 кв.м. га кадәр, төзелеш барган очрактарда, булган территорияләр мөмкинлекләрдән чыгып, майданчыкларның киметелгән күләме кабул ителергә мөмкин.

Майдан чигеннән торак һәм жәмәгать биналары төрәзәләренә кадәр ара 25 метрдан да ким булмаска тиеш, ө балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт майданчыклары, ял майданчыклары участкаларына кадәр 40 метрдан да ким булмаска тиеш.

Майданчык коймасы, кагыйдә буларак, 1,5 метрдан да ким булмаган жиңел металл челтәрдән эшләнә.

Майданчык территориясендә майданчыкны файдалану кагыйдәләре буенча мәгълүмати стенд урнаштырылган булырга тиеш.

161. Йорт хайваннары хужалары үз хайваннарының эскрементларын мөстәкыйль рәвештә жыюны һәм утильләштерүне башкаралар.

Йорт хужалары хайваннарының башка хайваннарга һәм кешеләргә куркыныч йогынтысын булдырмый калырга, шулай ук тирә-юньдәгеләр өчен санитар нормалар нигезендә тынычлыкны тәэмин итәргә, гамәлдәге санитар-гигиена һәм ветеринария кагыйдәләрен үтәргә тиеш.

Автостоянка майданчыклары

162. Жирлек территориясендө түбөндөгө төр автостоянкалар урнаш а ала:
автомобильләрне кыска вакытлы һәм озаклап саклау.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакыт эчендө саклау участогында урыннары өслөк төрлөрө, коймалар, чүп-чар өчен урналар яки контейнерлар, яктырту жиһазлары, мөгълүмат жиһазлары (күрсөткөчлөр).

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыннарына керү юллары жөяүлөлөр юлларының төп юнөлешлөрө белән кисешергө тиеш түгел.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау участогы аша транзит жөяүлөлөр юлларын оештыру рөхсөт ителми.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау участогы калган территориядөн 3 метрдан да ким булмаган яшел утыртмалар полосасыннан изоляциялөнөргө тиеш.

Кече архитектура формалары

163. Кече архитектура формаларын урнаштыру төзелеш, биналарны һәм корылмаларны реконструкцияләү һәм капитал ремонтлау проект документлары, шулай ук төзеклөндөрү яки эскиз төхъдимнөрө проектлары нигезендө гамәлгө ашырыла.

Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификациялөнгөн эшлөнмөлөр каталогларыннан файдаланырга киңөш ителө. Жирлекнең үзөгө, бистэдөгө күп функцияле үзөклөр һәм кече архитектура формалары зоналары өчен шөхси проект эшлөнмөлөрө нигезендө проектланырга тиеш.

164. Кече архитектура формаларына карата төп таләплөр:

1) архитектура һәм ландшафт тирөлөгө характерына, территорияне төзеклөндөрү элементларына туры килү;

2) материалларның югары декоратив һәм куланылыш сыйфатлары, тышкы мохит йогынтысын исәпкө алып, озак вакыт девамында аларны саклый алу;

3) конструкциянең ныклығы, ышанычлылығы, иминлегө.

Тышкы реклама һәм мөгълүмат чаралары

165. Тышкы реклама һәм мөгълүмат чараларын урнаштыру

Тышкы реклама һәм мөгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзөк һәм эстетик яктан матур булырга тиеш.

Тышкы мөгълүмат чаралары, оешма турында элмө такталардан һәм режим турында табличкалардан тыш, вөкаләтле орган белән килештерелгөн паспорт нигезендө урнаштырыла;

Тышкы реклама һәм мөгълүмат урнаштыру чаралары хужалары аларның торышын күзөтөп торырга, тышкы реклама һәм мөгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын вакытында ремонтларга һәм жыештырырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мөгълүматны аларга реклама яки мөгълүмати хөбөр урнаштырмыйча урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мөгълүмат кырына зыян китерү, шулай ук тышкы реклама чараларын һәм мөгълүматны полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән каплау рөхсөт ителми.

Реклама яки мөгълүмати конструкция хужасы территорияне төзеклөндөрүне һәм (яки) фасадның тышкы кыяфөтен монтажлауны (сүтүнө) өч тәүлек эчендө башкарырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мөгълүмат урнаштыру чаралары, аларның фундаменты блогы булганда, аның белән бергө сүтелергө тиеш.

Тышкы реклама һәм мөгълүмат чараларын урнаштырганда корылмаларга зыян китерү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклығын һәм тотрыкылыгынын бетерү рөхсөт ителми.

Тышкы мөгълүматны урнаштыру чаралары түбөндөгө төрлөрдө булырга мөмкин:

1) стена конструкциясе;

2) декоратив панно;

3) консоль конструкциясе;

4) түбө конструкциясе;

5) витрина конструкциясе;

6) оешма элмө тактасы;

7) режим турында табличка;

8) модульле конструкция;

9) стела;

10) щитлы конструкция;

11) күлөмле-киңлек композициясе;

12) флаг композициясе;

13) махсус конструкция.

Тышкы мөгълүматны урнаштыру чараларына гомуми таләплөр:

Тышкы мөгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, эзерләү һәм урнаштыру Россия Федерациясе халыкларының мөдөни мирас объектлары (тарихи һәм мөдөни һөйкөллөр) турында

төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, Россия Федерациясә законнары таләпләренә, аларны саклау һәм куллану таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш;

Тышкы мөгълүмат чараларында мөгълүмат Россия Федерациясә дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт теле турындагы закон таләпләрен үтәп урнаштырылырга тиеш; Ике һәм аннан да күбрәк тел куллану очрагында текстлар эчтәләгә һәм техник бизәләшә буенча дәрәс булырга тиеш.

166. Тышкы мөгълүмат чараларын урнаштыру рәхсәт ителми:

1. күпфатирлы торак йортларның фасадларында:

1) торак урыннар чикләрендә, беренчә һәм икенчә катлар арасында урнашкан конструкцияләрдән, турыдан-туры биләп торган торак булмаган бина өстендә урнашкан конструкцияләрдән; торак йорт габаритларында урнашкан, аның чикләрендә 1,5 м дан да артык булмаган һәм мөгълүмати конструкцияне урнаштыручы зат биләгән торак булмаган бинадан, беренчә һәм икенчә катлар арасында урнашкан конструкцияләрдән, торак булмаган бинадан тыш;

2) төрәзә һәм ишек уемнарында, шулай ук витриналарны, әлегә Кагыйдәләрдә каралган очрақлардан тыш, тулы яисә өләшчә ябу рәвешендә; лоджия, балконнар, койма конструкцияләрендә; керү төркеменәң проект төкәдимә белән каралган очрақлардан тыш, бер конструкциядән артык; бер керү урыны булган очрақта, бер конструкциядән артык;

2. торак булмаган бина фасадларында:

1) биш каттан артык биекләктәгә биналарда вертикаль консоль конструкцияләрдә;

2) әлегә Кагыйдәләрдә каралган очрақлардан тыш, икенчә кат төрәзәләренәң аскы өләшеннән югарырак;

3. фризаларда, керү төркемнәренәң козырекларында:

1) бер ишек булганда -бер конструкциядән артык;

2) ут тартмаларында, фон конструкцияләре рәвешендә, керү урыны булган керү төркемә фризында урнаштырылганнан тыш;

4. төзелү датасы 1959 елга кадәргә мәдәни мирас объектларында, тарихи биналарда:

1) жемелдәвек ут кулланып, фон конструкцияләрендә, ут тартмалары, динамик конструкцияләрдә, витрина һәм консоль конструкцияләрендә, декоратив паннолардан тыш;

2) контраст һәм ачык төс схемасында архитектура фонына туры килми торган;

3) мондый объект проектында каралмаган, гомуми мөйданы 400 кв. метрдан артык булган административ офис, сәүдә, мәдәни-күңел ачу, спорт объектларында;

4) аерым торучы конструкцияләр рәвешендә шәхси яки күпфатирлы торак йортлар территорияләрендә;

5) әлегә Кагыйдәләрдә каралган очрақлардан тыш, биналарда уемнарны, витрина, төрәзәләр, төрәзә пыяласы, архитектура детальләре һәм декоратив-сәнгать бизәләшен каплаган;

6) эркерларда, колонналарда, пилястрларда, балконнарда;

7) мемориаль такталардан 2,0 м ераклыкта;

8) адреслы атрибутиканы каплаган (урам исемнәре һәм йорт номерлары күрсәткелләре);

9) "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 статьясы нигезендә мөжбүри булмаган мөгълүмат (оешманың фирма атамасы (атамасы), аның урнашу урыны (адресы) һәм аның эш режимы турында мөгълүмат), аерым алганда, модульлә конструкцияләр, шулай ук щитлы һәм витрина конструкцияләреннән тыш, биналарны арендау, сату турындагы мөгълүматның юнәлешләрен, исемлеген билгели торган;

10) текстлы мөгълүматтан башка гына сурәтләренә үз эченә алган; 13) төс буенча фасадның архитектура фоны белән ярашмаган; 14) ачык яктырту ысулы кулланылган.

Гражданнар игъланнарын, мәдәни һәм спорт чаралары афишаларын урнаштыру

167. Мәдәни һәм спорт чаралары афишаларын гражданнар күпләп жыела торган урыннарда һәм хәяүлеләр күпләп йери торган урыннарда урнаштырыла торган махсус тумбаларда, щитларда һәм стендларда гына урнаштыру рәхсәт ителә.

Игъланнар өчен стендлар аерым торучы объектлар рәвешендә яки биналарда яки корылмаларда асылмалы щитлар рәвешендә урнаштырыла ала.

Коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләре башкаруга төп таләпләр

168. Грунт казу яки юл катламнарын ачу (жир асты коммуникацияләрен сузу, реконструкцияләү яки ремонтлау, свай һәм шпунтка утырту, электр тапшыру линияләрен, элементә баганаларын урнаштыру (алмаштыру), яктырту баганалары, грунтны планлаштыру, инженерлык эзләнүләре вакытында һәм башка эшләр) белән бәйлә эшләр вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән язма рәхсәт (жир эшләрен башкаруга ордер) булганда гына башкарыла.

169. Жирлек территориясен төзекләндерү белән бәйлә жир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм үткөрү тәртибе, жир эшләрен башкаруга ордер ясау һәм алу муниципаль хокукый актларның билгеләнгән таләпләре нигезендә башкарыла.

170. Яшел зоналарны бетерергә яки күчереп утыртырга туры килгәндә, ул эшләренә Башкарма комитет карары нигезендә башкарырга кирәк.

171. Жирлек юллари буенча хәрәкәтне вакытлыча чикләү яки туктату вәкаләтле орган тарафыннан юлның ике ягында заказчылар һәм эш башкаручылар, эшләр сроклары, карап чыгу мөмкин булган маршрутлар турында кирәкле барлык мөгълүматны үз эченә алган мөгълүмат

щитын урнаштыру юлы белән мәжбүри рәвештә бирелгән рәхсәт нигезендә гамәлгә ашырыла. Күрсәтелгән щитның рәвеше һәм эчтәлегә рәхсәт биру буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле административ регламенты белән билгеләнә.

172. Яраклылык вакыты чыккан ордерлар буенча башкарылганда, жир эшләрән башкару үзбелдекле дип таныла.

Уңайлы мохиткә аерым таләпләр

173. Урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнүреш хезмәтә күрсәтү объектларын проектлаганда, өлкән яшьтәгә кешеләр һәм инвалидлар өчен уңайлы мохит булдыру мөмкинлеген, әлегә объектларны картлар һәм инвалидлар хәрәкәт итә алырлык элементлар һәм техник чаралар белән тәэмин итүне күздә тотарга тәкъдим ителә.

Өлкән яшьтәгеләр һәм инвалидлар йөри торган техник чаралар һәм жиһазларны проектлау, төзү, урнаштыру заказчы тарафыннан расланган проект документациясә нигезендә яңа төзелеш вақытында тормышка ашырырга тәкъдим ителә.

Биналар һәм корылмалар (аларда бүлмәләр) милекчеләренәң якын-тирә территорияләренә төзекләндерүдә катнашу тәртибе

174. Жирлек территорияләренәң тиешле санитар торышын тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне пычратудан саклау һәм яклау чараларын тормышка ашыру максатыннан, жирлек территориясән чистарту һәм санитар тәртиптә тоту өчен хужалык итүчә субъектларга һәм физик затларга беркетелә.

175. Территорияләренә (жир кишәрлекләрен) жыештыру, чистарту һәм санитар тоту буенча эшләр башкару бурычлары, әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, физик һәм юридик затларга йөкләнә:

1) идарәчә оешмалар - күпфатирлы йортларның йорт яны территориясә, шулай ук күпфатирлы йорт территориясә каршындагы төп фасад ягынан 5 м радиуста яисә урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

2) социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - бирелгән жир кишәрлегә чикләрендә территория, шулай ук учреждениенәң территориясә алдында 10 м радиуста төп фасад ягынан яисә урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта), башка яктан-10 м радиуста;

3) күпфатирлы торак йортларда торак булмаган биналарны эксплуатацияләүчә затлар-идарәчә оешма белән килешү булмаганда, якындагы территорияне биналарның бөтен озынлыгына, киңлегә - 10 м яки йөрү өлешә бордюрына кадәр (юл буенда объект урнашкан очракта) жыештырырга хокуклы;

4) барлык милек рәвешләрендәгә сөнәгать предприятиеләре һәм оешмалары - аларга килү юллары, тротуарлар, алар янәшәсендәгә коймалар, санитар-яклау зоналары. Предприятиеләрнәң санитар-сак зоналары гамәлдәгә санитар кагыйдәләр һәм нормалар таләпләренә туры китереп билгеләнә;

5) төзүчә-50 м радиуста төзелеш мәйданчыкларының якын-тирә территорияләре һәм гамәлдәгә төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә 50 м радиуста аларга килү юллары;

6) бирелгән жир кишәрлегә чикләрендә торак йортларның хужалары - жир кишәрлегә билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, фактта барлыкка килгән жир кишәрлегенәң чигә буенча һәм йорт алдындагы территория 5 м ераклыкта яисә урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

7) стационар булмаган объектлар (лотоклар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар - урнашу өчен бирелгән жир кишәрлегә объект территориясә һәм аның тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

8) базарларның идарәчә компанияләре, сүдә һәм жәмәгать туклануы оешмалары (рестораннар, кафе, кибетләр) - бирелгән жир кишәрлегә чикләрендәгә территорияләр һәм участок чикләреннән 50 м радиуста урнашкан территория һәм урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

9) биналарның, корылмаларның милекчеләре яки башка хокук ияләре-бина, корылма периметры буенча яисә бирелгән жир кишәрлегенәң чикләре һәм кишәрлек чигеннән 10 м радиуста булган территория һәм урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

10) автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендә һәм башка жир кишәрлекләрендә урнашкан заправка станцияләре - бирелгән жир кишәрлегә чикләрендә һәм кишәрлек чигеннән 50 м радиуста урнашкан территория һәм урамның йөрү өлешенә кадәр;

11) гараж кооперативлары - бирелгән жир кишәрлегә чикләрендәгә территорияләр, 50 м радиуста урнашкан территория, участок чигеннән алып урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр һәм аларга керү юллары;

12) бирелгән жир кишәрлегә чикләрендә жирләү урыннары һәм кишәрлек чикләреннән 10 м радиуста якындагы территория;

13) гомуми файдаланудагы территорияләр һәм вазыйфалар вәкәләтлә органга йөкләнә;

14) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә жир кишәрлекләренә ия булучылар- (яки жир кишәрлеге билгеләнгән төр типтә рәсмиләштерелмәгән очракта, фактта барлыкка килгән чиге буенча) һәм жир кишәрлегенә тышкы чигеннән 5 м ераклыкта яки урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

15) автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау өчен тукталышларның хужалары- бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территория һәм жир кишәрлегенә тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта).

Якын-тирә территорияләрнең чикләрен билгеләү яки үзгәртү, әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнә торган форматлар нигезендә, жирлек Советы тарафыннан тирә-юнь территорияләре чикләренәң схемасын раслау юлы белән гамәлгә ашырыла.

Йорт хайваннарын һәм кошларын асрау

176. Йорт хайваннарын һәм кош-кортларны карап тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш, йорт хайваннарына һәм кошларына китерелгән зыян өчен җаваплылык гамәлдәге Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән төр типтә аларның хужаларына йөкләнә.

177. Йорт хайваннары хужалары үз хайваннарының экскрементларын мөстәкыйль рәвештә җыюны һәм утильләштерүне башкаралар.

178. авыл хужалыгы терлекләрен (сыер, сарык, көжә, дуңгызлар һәм башка) һәм кошларны тоту авыл жирлегендә яшәүчеләргә йорт яны участкалары белән шәхси йорт территориясендә рөхсәт ителә.

179. Барлы кпродукция бирүче хайваннар (мөгезле эре терлек, көжәләр, сарыклар, дуңгызлар, атлар), гражданның яшәү урыны буенча ветеринария учреждениеләрендә ел саен яңадан теркәлгәң тиеш.

180. Йорт хайваннарын жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган көтү урыннарында хужасы күзәтүе астында яки аның кушуы буенча башка затның күзәтүе астында рөхсәт ителә.

181. Йорт хайваннарын 7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр урамда йөртү рөхсәт ителә. Башка вакытта урамда һәм торак йортларның ишегалларында тынлыкны тәэмин итү өчен хужалар чаралар күрергә тиеш.

182. Этләрне урамда йөртү, өч айга кадәргә эт балаларын һәм кечкенә этләрне йөртү очрактарыннан тыш, чылбыр (этне тотып торучы бүтән җайланма), муенчак һәм борынчак кулланып башкарылырга тиеш (өгер алар махсус сумкада (контейнерда) яки аларны урамда йөртүче зат кулында булмаса). "Татарстан Республикасында йорт хайваннарын тотуның аерым мәсьәләләре турында" 2014 елның 7 мартындагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән төр типтә теркәлгән эт муенчагында аның идентификация номеры күрсәтелергә тиеш. Этләрне сәбәпсез урамда йөртү торак пунктлардан читтә, шулай ук урамда йөргәң рөхсәт итүче билгеләр куелган урыннарда рөхсәт ителә.

183. Хужалары йорт хайваннары һәм кошлары тарафыннан тротуарларның, урамнарның, парктарның, газоннарның, балалар мөйданчыклары, скверларның, мөйданнарның, шулай ук торак йортларның подъездларының пычрануына юл куймаска тиеш. Эт, мөчеләр һәм башка вак хайваннары урамда йөрткәңдә, хужасы табиғый яшөөш калдыкларын тулысынча җыюны тәэмин итә торган кирәк-ярактар булдырырга һәм аны үз вакытында контейнерларга ташларга тиеш.

184. Этне махсус урыннарда гына ычкындырырга була. Махсус билгеләнгән мөйданчыктар булмаганда, жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган буш урыннарда йөртү рөхсәт ителә.

185. Этләрне өйрөтү бары тик яхшы итеп өйлөндереп алынган мөйданнарда яки жирлек территориясендә генә алып барыла ала.

186. Йорт хайваннарын юл буйлап бары тик тәүлеккәң якты вакытында гына һәм юлның уң ягына якынрак итеп куып алып барырга мөмкин. Йорт хайваннарын асфальт түшөлгән юл буенча грунт юллары һәм сукмактар булмаганда гына йөртәргә мөмкин.

187. Урамнарда йорт терлекләрен караучысыз калдырганда, хужалары яшел үсентеләрне бозудан килгән зыянны каплай.

188. Йорт көжәләре йорт яны территориясенәң эчендә генә яки көтүлекләрдә хужалары күзәтүе астында гына асралырга тиеш.

189. Рөхсәт ителми:

1) малларны балалар һәм спорт мөйданчыкларында, пляжларда, мөгариф һәм медицина оешмалары территорияләрендә йөртү;

2) йорт хайваннарын гражданның күпләп ял итү урыннарында урнашкан пляжларда йөртү һәм аларны сулыкларда коендыру;

3) тыючы язучы булганда, хайваннары учреждениеләргә кертү;

4) торак пунктлар территориясендә хайваннар һәм кошларны караучысыз калдыру;

5) хайваннар йөрүне контрольдә тотма алмаган һәм урамда йөргәңдә агрессив төртибән чикли алмаган затлар, шулай ук яше яки сәләмәтлеге аркасында хайваннар йөрүне контрольдә тотма алмаган затлар хайваннары урамда йөртәргә тиеш түгел; 14 яшькә җитмәгән затлар тарафыннан этләрне урамда йөртү (кечкенә этләрне урамда йөртү очрактарыннан тыш);

6) балкон, лоджияларда, торак йортларның гомуми файдалану урыннарында (чиктәш фатирлар коридорлары, баскыч, чорма, подвал һәм башка ярдәмче биналарда) йорт хайваннарын һәм кошларын даими асрау;

7) йорт хайваннарының махсус билгеләнгән урыннадан тыш жирләрдә булуы (чаралар (күргәзмәләр һ.б.) үткөрү урыннарыннан тыш).

190. Йорт хайваннары һәм кошлары хужаларының бурычлары:

1) хайван авыруларын кисәтү, терлекчелек продуктларының ветеринария-санитария таләпләренә җавап бирүен тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитнең терлекчелек калдыклары белән пычрануына юл куймау, шулай ук ел саен яңадан теркәлү чорында мәҗбүри дөвалау-профилактика чараларын үткөрү;

2) хайваннарның асралу урынын даими контрольдә тоту;

3) хайваннар чирләгәндә һәм үлгән очракта, шулай ук үзләрен сәер тотканда, кичекмәстән ветеринария учреждениеләре белгечләренә хәбәр итәргә кирәк. Алар килеп җиткәнчә авыру хайваннарны башкаларыннан аерып ябарга кирәк.

4) ветеринария белгечләре таләбе буенча диагностика тикшеренүләре, саклану прививкалары һәм дөвалау-профилактика эшләре өчен хайваннарны бирергә кирәк.

191. Үлгән хайваннарны күмү махсус билгеләнгән урында махсуслаштырылган оешма тарафыннан башкарыла.

192. Үз территорияләрендә каравылчы этләре булган оешмалар бурычлы:

1) этне гомуми нигезләрдә теркәргә;

2) эт ныклы бәйдә асрауа;

3) килүчеләрнең хайваннар янына керү мөмкинлеген булдырмауа;

4) этләренә бәйдән бары тик яхшы әйләндерелгән территориягә яки гомуми файдаланудагы территориядән янган территориягә кергәндә кисәтү язуы булган очракта гына җибәргә кирәк

193. Жәмәгать урыннарындагы озатып йөрүче затлары булмаган күзәтүчесез хайваннар аулануа тиеш.

194. Күзәтүчесез хайваннарны аулау махсус предприятие яки жирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү нигезендә башкарыла ала.

195. Күзәтүчесез хайваннарны аулау чараларын гамәлгә ашыру хайваннарға карата гуманлы мөнәсәбәт һәм иҗтимагый әхлак нормаларын үтәү принципнарына нигезленә.

196. Рәхсәт ителми:

1) тиешле карардан башка, шәхси йортлар территориясеннән һәм фатирлардан хайваннарны тартып алыуа;

2) этләренә кибет, даруханәләр, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре һ. б. янында бәйдән ычкындыруа;

3) ветеринария органнары рекомендациясеннән башка, алдавычлар һәм башка аулау чаралары кулланыуа.

Кагыйдәләренә үтәләшен контрольдә тоту

197. Физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар жирлек территориясен төзекләндерү буенча әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән таләпләренә үтәүне тәэмин итәргә тиеш.

198. Әлеге кагыйдәләренә бозган өчен административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә (федераль законнарда һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актларында каралган нормаларны һәм кагыйдәләренә үз эченә алган, аларны үтәмәгән өчен административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе Кодексы нигезендә җаваплылык билгеләнгән нигезләмәләрдән тыш) җаваплылыкка тартыла.

199. Төзекләндерү өлкәсендәге закон таләпләрен һәм муниципаль хокукый актларны үтәмәгән яки тиешенчә үтәмәгән өчен җаваплылыкка тарту әлеге таләпләренә үтәүдән һәм ясалган җитешсезлекләренә бетерүдән азат итми.